

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΔΙΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ Η ΔΟΞΑ (Γ.Β.Μ) 105
- Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΣ (Ποίημα Γ. Βερίτη) 107
- 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1941 (Β.Κ. Σταθάκη) 108
- ΑΝΑΣΤΑΣΙ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΤΙΣΙ (Αθηνάς Α. Καραμπέτσου) 113
- ΔΙΚΑΙΟΥ ΔΙΚΗ (Ποίημα Έλ. Μάνα) 114
- ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ
Η.Π.Α. ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΧΩΡΟ (Καθηγ. Γεωργίου Δ. Μαραγκού) 115
- ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ; (Ι.Γ. Ξυνοπούλου) 120
- ΠΙΚΡΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ (Μελπομένης Άντωνοπούλου) 125
- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΣΗ (Πανορμίτη) 126
- ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΥΡΟΦΟΡΟΙ ΜΥΡΑ ΦΕΡΟΥΣΑΙ (Ποίημα Φιλ. Καπάσογλου) .. 127
- ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τής Χ.Ε.Ε.) 128
- ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
(Τομέως Μέσων Ένημερώσεως τής Χ.Ε.Ε.) 130
- ΜΙΧΑΛΗΣ ΒΟΥΡΝΟΥΣ (Τάκη Μπόλα) 132
- Ο ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΑΜΝΟΣ (Διήγημα Πρωτοπρ. Ίγν. Ι. Παλασπηλιοπούλου) ... 40

ΕΤΟΣ 62ov

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1999

ΑΡΙΘ. 600

ΔΡΧ. 200

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Έπιμέλεια

ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Ἔτος 62ον

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1999

Ἄριθ. 600

ΔΙΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ Η ΔΟΞΑ

Ἡ ἐβδομάδα τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως μᾶς στέλνει ἓνα διαχρονικὸ μήνυμα. Τὸ μήνυμα τῆς καινῆς ζωῆς ποῦ ἀνέβλυσε ἀπὸ τὸν σταυρὸ καὶ τὸ κενὸ μνημεῖο. Βεβαίως μιὰ ἐπιφανειακὴ θεώρηση τῶν γεγονότων δημιουργεῖ ἐρωτηματικὰ καὶ προβληματισμούς. Σκάνδαλο ὁ τερατισμὸς τῆς ζωῆς τοῦ Δικαίου καὶ Ἀναμάρτητου πάνω στὸ ἀτιμωτικὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ: «**Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρία**» (Α΄ Κορινθ. α΄ 23). Καὶ ὁ προβληματισμὸς ἐπεκτείνεται καὶ στὰ δεινοπαθήματα ὅλων τῶν δικαίων ποῦ πάσχουν, ἂν καὶ «**οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξαν**». Πράγματι ἀναπάντητο ἐρωτηματικὸ γιὰ τοὺς πολλοὺς ὁ πόνος καὶ οἱ δοκιμασίες, ὁ Γολγοθᾶς τῶν πιστῶν.

Καὶ ὅμως ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μόνον ἐρωτηματικὸ. Εἶναι καὶ ἀπάντηση. Εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπαντήσεως: Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς θυσίας εἰς τὴν δόξα. Διὰ τοῦ αἵματός Του ἡ σωτηρία. Διὰ τῆς ἀγάπης Του, ποῦ κορυφώθηκε στὸν σταυρὸ, «**μεταβεδήκαμε ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν**» (Ἰωάν. ε΄ 24). Καὶ ὁ κάθε πιστός, ποῦ μετέχει μὲ τις θλί-

ψεις του στὸ πάθος τοῦ Κυρίου, μετέχει στὸν ἀγῶνα τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ νὰ μὴν κυριαρχήσῃ ὁ ἀπανθρωπισμὸς.

Τὰ ἐρωτηματικὰ ὑπῆρχαν, ὑπάρχουν καὶ θὰ ὑπάρχουν πάντοτε. Καὶ τὸ «**ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;**» (Ἀποκ. στ΄ 10) δὲν θὰ παύσῃ νὰ συγκλονίξῃ κάθε δοκιμαζόμενη ψυχὴ. Τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς «**θεοδικίας**», ποῦ ἀπασχόλησε τοὺς ἀνθρώπους ὅλων τῶν αἰώνων, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ τοὺς ἀπασχολῇ:

Ἔως πότε ἡ ἀδικία θὰ κυριαρχῇ; Ἔως πότε ὁ ἐνάρετος θὰ παραμερίζεται καὶ θὰ συκοφαντῆται; Ἔως πότε ὁ τίμιος θὰ καταφρονῆται καὶ ὁ ἀναίσχυτος θὰ δικαιώνεται καὶ θὰ κομπάζῃ; Ἔως πότε ἡ ἀλήθεια θὰ διαστρέφεται καὶ τὸ ψέμα θὰ θριαμβεύῃ; Ἔως πότε ὁ ἀμοραλισμὸς τῆς ἀκάθαρτης διπλωματίας καὶ οἱ ραδιουργίες τῶν ἀδίστακτων ἰσχυρῶν θὰ στραγγαλίζουν τὸ δίκαιο τῶν ἀδυνάτων καὶ θὰ τοὺς παραδίνουν «**ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν**» μὲ τις βόμβες

τῆς φρίκης καὶ τοῦ ὀλέθρου; Ἔως πότε οἱ ἄγνοι πατριῶτες, οἱ ἀσυνθηκολόγητοι ἀγωνιστὲς τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, θὰ λιθάζωνται ἀπὸ τοὺς ἀσπόνδους γραικύλους, ἀπὸ ὄλους αὐτοὺς πού ἡ ψυχὴ τους δὲν θερμάνθηκε ποτὲ ἀπὸ τὶς ἱερὲς συγκινήσεις καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ πατριωτισμοῦ; Καὶ ἔως πότε Σὺ «ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός...» δὲν ἐπεμβαίνεις δυναμικὰ καὶ ἀποφασιστικὰ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δικαιοσύνης;

Ἡ ἀπάντηση ἔχει δοθῆ. Καὶ ἔχει δοθῆ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐπίσημες στιγμὲς τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου μας. Ὄταν σὲ παρόμοια κατάσταση εἶχαν βρεθῆ οἱ μαθηταὶ Του τὶς τραγικὲς ἡμέρες τοῦ σταυρικοῦ Πάθους. Τότε στὸ θέαμα τοῦ καταφρονεμένου Κυρίου ὅλα εἶχαν σῆσει μέσα τους καὶ γύρω τους. Ὁ οὐρανὸς τῆς ψυχῆς τους εἶχε σκοτεινιάσει περισσότερο ἀπὸ τὸ «σκοτός πού ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν» (Ματθ. κζ' 45). Ἄναπάντητα καὶ βασανιστικὰ τὰ ἐρωτήματα ἀναπηδοῦσαν μέσα τους: Γιατί ὁ Διδάσκαλος νὰ ἐμπαίζεται, νὰ ἐμπτύεται, νὰ μαστιγώνεται, νὰ σταυρώνεται σὰν ὁ τελευταῖος κακοῦργος; Γιατί;

Ἔτσι ἡ ἀπελπισία ἀπὸ τὶς διαφυσμένες ἐλπίδες εἶχε ἀρχίσει νὰ θρονιαζέται στὴν ταραγμένη καρδιά τους. Στὴ σκέψη καὶ στὰ χεῖλη δὲν κυκλοφοροῦσε ἄλλη λέξη ἀπὸ τὴν ἐξουθενωτικὴ ἀπογοήτευση: «Καὶ ἡμεῖς ἠλπίζομεν» (Λουκ. κδ' 21). Κι ἐμεῖς ἐλπίζαμε. Καὶ αὐτὸς στὸν ὅποιο ἐλπίζαμε βρίσκεται στὸν τάφο. Αὐτὸς πού μᾶς εἶχε διαβεβαιώσει ὅτι εἶναι ἡ ζωὴ, τώρα ὠχρὸς κείτεται μέσα στὸ μνημεῖο. Αὐτὸς πού εἶχε διακηρύξει ὅτι εἶναι ἡ ἀνάσταση καὶ ἡ ζωὴ, ἐγίνε ὁ κατάδικος τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τερμάτισε τὴν ζωὴ Του πᾶν στὸν σταυ-

ρό. Ἔτσι ἡ πέτρα πού ἔκλεισε τὴ θύρα τοῦ μνημείου, συγχρόνως ἔθαψε μέσα στὶς καρδιὲς τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴν ἐλπίδα.

Αὐτὲς τὶς σκέψεις ὑπαγορεύει πάντοτε ἡ ψυχρὴ λογικὴ. Καὶ εἶναι τόσο φυσικὲς καὶ ἀνθρώπινες. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ «λογικὴ» τοῦ Θεοῦ πού διατρυπᾷ τὰ σκοτάδια καὶ βλέπει πέρα ἀπὸ τὰ βλεπόμενα. Ὑπάρχει τὸ μάτι τῆς πίστεως πού χωρὶς νὰ καταργῆ τὰ ἐρωτηματικά, τὰ ξεπερνάει καὶ βλέπει τὸν ἥλιο νὰ ροδοχαράζει μέσα στὰ μεσάνυχτα. Προπάντων ὑπάρχει μιὰ τελειῶς διαφορετικὴ θεώρηση τῶν θλίψεων καὶ δοκιμασιῶν. Ἡ χριστοκεντρικὴ θεώρηση μεταβάλλει τὸν σταυρὸ σὲ θρόνο, τὴν τραγικότητα τοῦ θανάτου σὲ θρίαμβο ζωῆς. Οἱ θλίψεις πού ἄλλους τοὺς συντρίβουν, τοὺς πιστοὺς τοὺς προάγουν καὶ τοὺς χαλυδώνουν. Τοὺς μεταμορφώνουν.

Εἶπαν πὺς ὁ Ραφαὴλ καὶ ὁ πιὸ ἀδέξιος ζωγράφος χρησιμοποιοῦν τὰ ἴδια χρώματα. Ἀλλὰ ὁ ἓνας τὰ μεταμορφώνει σὲ ἀριστουργηματικὸ δημιούργημα, ἐνῶ ὁ ἄλλος σὲ ἄμορφη μάζα. Καὶ στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἡ τελευταία λέξη δὲν εἶναι ὁ σταυρὸς, εἶναι ἡ Ἀνάσταση. Καὶ ἡ Ἀνάσταση δὲν ἔρχεται χωρὶς τὸν σταυρὸ. Ἡ Ἀνάσταση μόνο διὰ τοῦ σταυροῦ.

Ἀποροῦν οἱ μαθηταὶ γιὰ τὶς διαφυσμένες ἐλπίδες τους. Ἀπορεῖ καὶ ὁ Χριστός, γιὰ τὴν ἀφῆσαν νὰ διαφυσθοῦν οἱ ἐλπίδες τους. Ἐκπλήσσονται ἐκεῖνοι γιὰ τὴν πορεία τῶν πραγμάτων. Ἐκπλήσσεται καὶ ὁ Κύριος γιὰ τὴν ἐκπλήξή τους. Στὴν ἀπορία τους ἀπαντᾷ μὲ ἀπορία. Καὶ ἐδῶ βρίσκεται ἡ μεγαλειώδης ἀπάντηση καὶ ἡ πνευματικὴ θεώρηση τοῦ προβλήματος τῶν θλίψεων. Εἶναι σὰν νὰ τοὺς λέη: Ἀπορεῖτε; Καὶ ἐγὼ ἀπορῶ μὲ

σᾶς: «**Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;**» (Λουκ. κδ' 26). Δὲν ἔπρεπε ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ πάθῃ ὁ Χριστὸς καὶ διὰ τῶν παθημάτων νὰ εἰσελθῇ στὴ δόξα Του;

Αὐτὰ ποὺ δημιουργοῦν σὲ σᾶς ἀμφιβολίες καὶ σκανδαλισμὸ εἶναι τὰ σημεῖα τῆς δόξας μου. Αὐτὰ ποὺ θεωρεῖτε ὅτι διαψεύδουν τὶς ἐλπίδες σας, αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὶς στηρίζουν. Χωρὶς τὸ Πάθος δὲν ὑπάρχει δόξα. Προηγεῖται αὐτὸ καὶ ἀκολουθεῖ ἐκείνη. Γιὰ νὰ ὑψωθῇ κανεὶς ἀληθινὰ πρέπει πρῶτα νὰ ταπεινωθῇ.

Τὸ σταυρικὸ, λοιπόν, πάθος καὶ ὁ θάνατος δὲν ἀποτελοῦσαν ἀμφιβολία ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ὁ Μεσσίας. Ἀποτελοῦσαν ἀπόδειξη ὅτι πράγματι ἦταν. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ θλίψεις τῶν δικαίων εἶναι ἀπόδειξη ὅτι δὲν εἶναι νόθοι, ἀλλὰ γνήσια παιδιὰ τοῦ Θεοῦ (Ἑβρ. ιβ' 8).

Ἔτσι καὶ ὁ Σταυρὸς δὲν εἶναι ὄνειδος. Εἶναι δόξα. Εἶναι ἡ πύλη τῆς δόξας. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει πάντοτε. Χωρὶς ἀκάνθινο στεφάνι δὲν ὑπάρχει στεφάνι ἀληθινῆς δόξας.

«Ἐκεῖ κοντὰ στὸν σταυρὸ διαπράχθηκε ἡ μεγαλύτερη ἀδικία ποὺ ἔγινε στὸν κόσμο. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν μετέβαλε σὲ θεραπεία τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀμαρτίας. Ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι βρίσκονταν στὴ χειρότερή τους κατάπτωση. Καὶ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτει τὸν Θεὸ στὴν ὑψηλότερή του ἀγαθότητα. Ἐκεῖ τὸ μῖσος ἦταν κατάπικρο. Καὶ ἐκεῖ ἡ ἀγάπη συνάντησε τὸ μῖσος καὶ τὸ νίκησε. Ἡ σκοτεινότερη ὥρα τῆς Ἰστορίας ἔγινε ἡ φωτεινότερη. Ὁ σταυρὸς ἔγινε θρόνος. Καὶ τὸ τέλος μιὰ νέα ἀρχή».

Γ. Β. Μ.

Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΣ

*Ἀνάστασή ' ναι. Κι ἡ ψυχὴ
δὲ νοιώθει τῶρα μοναχὴ
καθὼς ἔχτες καὶ πρῶτα.
Κάποιος βαδίζει στὸ πλευρό,
τῆς ἀπαλαίνει τὸ σταυρό,
σπογγίζει τὸν ἰδρώτα.*

.....
*Χριστὸς ἀνέστη! Τὸ χαρτὶ
σκίσηκε πάνω στὴ γιορτὴ
κι ὁ ἄνεμος τὸ πῆρε.
Πᾶτε παλιοὶ λογαριασμοί,
μαύρης βλαστήμιας πειρασμοὶ
καὶ λογισμὲ σύ, στεῖρε.*

*Ἄνοιξη μπῆκε γιὰ καλὰ,
κι ἡ ἀγράμπελη μοσκοβολᾷ
κι ἡ πασχαλιὰ εὐωδιάζει.
Πῆδα καὶ χόρευε ψυχὴ
ποὺ σ' ἔλιωσ' ἡ ἀπαντοχὴ
καὶ τὸ πικρὸ μαράζι.*

*Ἄνοιξη μπῆκε γιὰ καλὰ,
κι ἡ θάλασσα παιζογελᾷ
κι ἀνθίζουν κῆποι ἐντὸς μου.
Πλάκες, ποὺ στέκατε βαριές
στὰ μνήματα καὶ στὶς καρδιές,
σᾶς ἔσπασε ὁ Χριστὸς μου!*

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1941

Α΄

Έχει καθιερωθεί, και δικαίως, να εορτάζεται η μεγάλη ημέρα του νεωτέρου ελληνισμού, η 28η Οκτωβρίου 1940, ημέρα νίκης, ως ισαξία της έπετειού της παλιγγενεσίας της 25ης Μαρτίου 1821.

Ημέρα άφετηρία ενός νέου έθνικου θριάμβου, κατά την οποία με αυθόρμητο ένθουσιασμό και με τὸ χαμόγελο στὰ χείλη ή στρατευμένη νεολαία, καθώς και τὸ σύνολο του ελληνικου λαου ξεκίνησαν για την νέα αὐτήν έποποιία.

Τὴν ημέρα όμως αὐτή ἀκολούθησε, μετά ἀπὸ πέντε και πλέον μήνες, μία ἄλλη ημέρα, ή 6η Ἀπριλίου 1941, κατά την οποία ή Ἑλλάδα χωρίς δισταγμούς και με την ίδια ἀποφασιστικότητα, ἀλλά έχοντας και σαφή ἐπίγνωση για τὸ ἐπαχθές ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως, ἐπανάλαβε στὸν γερμανὸν ἐπιδρομέα τὸ δεύτερο **ΟΧΙ**.

Για τις συνέπειες αὐτῆς τῆς στάσεως τῆς Ἑλλάδας και την ἐπιχείρηση Μαρίτα -ὅπως ἦταν τὸ συνθηματικὸ ὄνομα τῆς γερμανικῆς ἐκστρατείας στὰ Βαλκάνια την ἀνοιξη τοῦ 1941- και τῆς ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων στὴν Ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα και τὴν Κρήτη ἔχουν πολλὰ γραφεῖ και ἔχει ἐξαρθεῖ ή συμβολή τῆς ελληνικῆς ἀντιστάσεως τὸ δίμηνο αὐτὸ στὴν ὄλη ἐξέλιξη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και στὴν τελικὴ ἦττα τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονα.

Για ἕνα τέτοια σημασίας ιστορικὸ γεγονός εἶναι σκόπιμο νὰ ὑπομνησθοῦν ὀρισμένα καίρια σημεία και λεπτομέρειες, καθώς και κρίσεις τῶν πολεμικῶν ἡγετῶν τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων, πὸν ἀφοροῦν στὴν ἀξιολόγηση τῶν μεγάλων αὐτῶν γεγονότων.

Β΄

Ἡ κατάληψη τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1939 τῆς Ἀλβανίας ἀπὸ τὰ ἰταλικά στρατεύματα, ή ὁποία ἀποτελοῦσε μοιραῖο προμήνυμα για τις μελλοντικῆς προθέσεις τοῦ εἰσβολέα, προβλημάτισε τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση και ὡς ἐκ τούτου ἐδόθηκε ἐντολή στὸν πρεσβευτὴ τῆς Ἑλλάδας στὸ Λονδίνο νὰ ἔλθει σὲ ἐπικοινωνία με τὴν Βρετανικὴ Κυβέρνηση, προκειμένου νὰ δοθοῦν ἐκ μέρους τῆς δευτέρης οἱ προσήκουσες για τὴν περίσταση ὑποσχέσεις και ἐγγυήσεις για τὴν ἀποτροπὴ οἰασδήποτε ἀπειλῆς ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας. Τὸ ἐλληνικὸ διάβημα, τὸ σχετικὸ με τὸ ὡς ἄνω αἴτημα τῆς Ἑλλάδας, ἔγινε τὸ πρωὶ τῆς 9ης Ἀπριλίου 1939.

Μετὰ τέσσερις ἡμέρες ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας Νέβιλ Τσάμπερλαιν ἔκανε τὴν ἀκόλουθη δήλωση στὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων: *«Ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνηση κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅπως σὲ περίπτωσι σαφοῦς ἀπειλῆς κατά τῆς Ἑλλάδας ή Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση θὰ ἔκρινε ἀναγκαῖο νὰ ἀντισταθεῖ με τις ἐθνικῆς τῆς δυνάμεις, τότε ή Βρετανικὴ Κυβέρνηση ἤθελε θεωρήσει ἐαυτὴν ὑποχρεωμένην νὰ παράσχει στὴν Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδας κάθε δυνατὴ βοήθεια, τὴν ὁποία διαθέτει»*. Τὴν ἴδια ἡμέρα προέβη σὲ παρόμοιες δηλώσεις ἐνώπιον τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως και ὁ γάλλος πρωθυπουργὸς Ε. Νταλαντιέ.

Ἐξ ἄλλου ή εἰσβολὴ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στὴν Τσεχοσλοβακία τὸν Σεπτέμβριο 1938 εἶχε πείσει τις δυτικῆς δημοκρατίες ὅτι *«ή πολιτικὴ τοῦ κατευνασμοῦ»* ἀποθράσυνε τοὺς δικτάτορες και ὅτι τὸ σύμφωνο τοῦ Μονάχου (29-9-38) ἦταν ἕνα κουρελόχαρτο.

Γ'

Βέβαια όταν αργότερα εκδηλώθηκε, τον Οκτώβριο του 1940 η Ιταλική επίθεση κατά της Ελλάδας, η Γαλλία είχε συνθηκολογήσει και παρέμεινε σε ισχύ μόνον η βρετανική εγγύηση. Η βρετανική όμως στρατιωτική βοήθεια στην διάρκεια του έλληνοϊταλικού πολέμου ήταν περιορισμένης εκτάσεως και συνίστατο στην αποστολή εξήντα περίπου μαχητικών αεροπλάνων, για την ενίσχυση της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας, και στην εγκατάσταση ναυτικής και εναερίου βάσεως στην Κρήτη, για την οποία η στρατιωτική των ήγεσία απέδιδε ιδιαίτερη σημασία.

Αν και η βρετανική παρουσία στην Ελλάδα ήταν τόσο περιορισμένη, ο Χίτλερ και το επιτελείο του διέβλεπαν ιδιαίτερους κινδύνους εξ αυτής. Εφοβούντο απ' ενός, λόγω της μέχρι τότε έπαμφοτερίζουσας στάσεως της Τουρκίας και της Γιουγκοσλαβίας, το ενδεχόμενο να προσεταιρισθεί η Αγγλία τις χώρες αυτές και να δημιουργηθεί με την συμμετοχή και της Ελλάδος μακεδονικό μέτωπο, ή ύπαρξη του οποίου κατά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο είχε συμβάλει σημαντικά στην ήττα της Καϊζερικής Γερμανίας και των συμμάχων της και απ' άλλου στην ύφισταμένη πλέον δυνατότητα, εκ των αεροδρομίων στην Ελλάδα, της βρετανικής πολεμικής αεροπορίας να πλήξει τις πετρελαιοπηγές της Ρουμανίας, τις μόνες τις οποίες διέθετε τότε για την διενέργεια του πολέμου ή γερμανική πολεμική μηχανή.

Οι φόβοι αυτοί ανάγκασαν το γερμανικό επιτελείο να εκπονήσει σχέδιον έκστρατείας κατά της Ελλάδας για την εκκαθάριση της καταστάσεως, ή οποία προεβλέπετο να πραγματοποιηθεί κατά τον μήνα Μάρτιο του 1941, ή οποία όμως μετατέθηκε για την 6η Απριλίου, λόγω των διαπραγματεύσεων με την Βουλγαρία, της οποίας το έδαφος ήτο βασικής προτεραιότητας για να χρησιμοποιηθεί ως όρμητήριο για την προσπέλαση των ελληνικών συνόρων και λόγω της ύφισταμένης τις ημέρες εκείνες εκκρεμότητας

για την στάση της Γιουγκοσλαβίας έναντι των έμπολέμων, ή οποία τελικά άποσαφηνίστηκε με την κυβερνητική μεταβολή στην χώρα αυτή στις 27 Μαρτίου 1941.

Η προσχώρηση της Βουλγαρίας την πρώτη Μαρτίου στο τριμερές σύμφωνο του Άξονα άνοιξε τον δρόμο για την προώθηση των γερμανικών μεραρχιών μέχρι των έλληνοβουλγαρικών συνόρων, γεγονός το οποίο δεν άφησε καμιά αμφιβολία για τις γερμανικές προθέσεις κατά της Ελλάδας και ως εκ τούτου κατέστησε περιττή πλέον από ελληνικής πλευράς επιφυλακτικότητα για την ενίσχυση της άμυνας της χώρας με βρετανικές χερσαίες δυνάμεις.

Δ'

Εν τῷ μεταξύ ή άγγλική κυβέρνηση είχε άποστείλει τον ύπουργό των έξωτερικών Άντονυ Ήντεν με τον άρχηγό του άυτοκραρικού επιτελείου στρατάρχη Ντήλ να διαπραγματευθεί με την ελληνική πολιτική και στρατιωτική ήγεσία τους όρους της άποστολής έκστρατευτικού σώματος στην Ελλάδα και την εκπόνηση του σχεδίου άμυνας για την άπόκρουση της επικείμενης γερμανικής επιθέσεως. Ο Ήντεν ώθούμενος από ένα αίσθημα υπερασιοδοξίας προσέβλεπε σε μία τουρκική και γιουγκοσλαβική συμμαχία για την επίτευξη της οποίας εκινήθη δραστηριώς. Και από μὲν την Άγκυρα επέστρεψε άπρακτος, ή δὲ γιουγκοσλαβική στάση ξεκαθάρισε μετά την κυβερνητική μεταβολή στις 27 Μαρτίου, ή οποία συνετελέσθη κατόπιν επεμβάσεως του στρατού με την συγκρότηση φιλοβρετανικής κυβερνήσεως.

Στις διαπραγματεύσεις αυτές, πού έλαβαν χώρα σε τρεις φάσεις από τις 22 Φεβρουαρίου μέχρι 31 Μαρτίου 1941, το κύριον θέμα ήταν ή έκταση της βρετανικής βοήθειας και κατά δεύτερον λόγον ό καθορισμός των θέσεων άμυνας των έλληνοβρετανικών δυνάμεων.

Εξ άρχής διαφάνηκε ή άδυναμία της βρετανικής πλευράς για την άποστολή επαρκών δυνάμεων ικανών να άντιμετωπίσουν τις 23

γερμανικές μεραρχίες και τα 500 μαχητικά αεροσκάφη της Λουφτβάφε, που είχαν συγκεντρωθεί στην Ρουμανία. Δεν άρκοῦσαν οι καλές προθέσεις τῶν βρετανῶν συμμάχων γιὰ τὴν παροχὴ στρατιωτικῆς βοήθειας πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ σύγκριση τῶν ἀριθμῶν τῶν διαθέσιμων γερμανικῶν στρατευμάτων, πού προορίζοντο γιὰ τὴν ἐπιχείρηση Μαρίτα καὶ ἐκείνων, τὶς ὁποῖες μετὰ δυσκολίας ὁ στρατηγὸς Οὐέϊδελ -διοικητὴς τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων στὴν Μέση Ἀνατολή- ὑπέσχετο νὰ ἀποστείλει στὴν Ἑλλάδα, ἦταν συντριπτικὴ ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν.

Μολοταῦτα παρὰ τὶς δυσμενεῖς προοπτικὲς γιὰ τὴν ἔκβαση τῶν πραγμάτων σὲ περίπωση γερμανικῆς ἐπιθέσεως, ἡ στάση τῆς Ἑλλάδας νὰ ἀντιτάξει ἀντίσταση στοὺς γερμανοὺς εἰσβολεῖς τὴν στιγμὴ ἐκείνη, ἦταν ἀταλάντευτη. Σὲ αὐτὴν τὴν στάση, τὴν ὁποία ἐξέφραζε ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου συνετάσσετο καὶ ἡ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Παράλληλα πρὸς τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ἦντεν καὶ τῶν συνεργατῶν του στὴν Ἀθήνα καὶ ἡ γερμανικὴ διπλωματία ἐκινεῖτο γιὰ τὸν προσεταιρισμὸ τῆς Ἑλλάδας ὑποσχομένη νὰ καταβάλει κάθε προσπάθεια καὶ νὰ ἐξασκήσει τὴν ἐπιρροή της, γιὰ νὰ τερματισθεῖ ὁ πόλεμος στὴν Ἀλβανία. Καὶ ὅμως οἱ βολιδοσκοπήσεις αὐτὲς ἔπεσαν στὸ κενό.

Χαρακτηριστικὸ γεγονός τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἦταν δημοσίευση στὶς 8 Μαρτίου στὴν ἔφημερίδα **Καθημερινή** τῆς πολὺκροτης «Ἀνοικτῆς Ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν κ. Α. Χίτλερ, Ἀρχικαγκελάριον τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ λαμπρὸ μνημεῖο γλαφυρότητας, ἐθνικῆς ἀξιοπρέπειας καὶ στερεᾶς ἐπιχειρηματολογίας ἀποτελοῦσε σφοδρὸ κατηγορητήριον γιὰ τὴν γερμανικὴ πολιτικὴ ἐναντι τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὴν πρώτη δημόσια πρὸς τοὺς Γερμανοὺς δήλωση, ὅτι ἡ χώρα μας δὲν θὰ ὑποκύψει στὶς ἀπειλὲς οὔτε θὰ ἀτιμάσει τὴν ἱστορία της.

Ἡ ἀπήχηση τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ὑπῆρξε τεραστία.

Τὸ φύλλο αὐτὸ τῆς **Καθημερινῆς** ἀνατυπώθηκε σὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀντίτυπα -ὡς δωρεὰ τοῦ συντάκτου του καὶ ἰδιοκτητῆ τῆς ἔφημερίδας Γεωργίου Βλάχου- καὶ ἐφθασε μὲ τὴν μέριμνα τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν μέχρι καὶ τῶν προκεχωρημένων σημειῶν τοῦ μετώπου. Οἱ πολεμικοὶ ἀνταποκριτὲς ἀναφέρουν γιὰ τὴν ἐντύπωση πού ἔκανε τὸ δημοσίευμα αὐτὸ στὰ μαχόμενα τμήματα. «*Τὰ φύλλα τῆς ἔφημερίδας ἐγίνοντο παντοῦ ἀνάρπαστα. Μόλις ἔβλεπαν κάποιον νὰ κρατᾶει **Καθημερινή** ἔτρεχαν ἀμέσως γύρω του καὶ τὸν περικύκλωναν. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ διάβασμα τοῦ ἄρθρου, πού γινόταν μεγαλοφῶνως ἀπὸ κάποιον γιὰ ὅλον τὸν κύκλο, ἀκολουθοῦσε συζήτηση, στερεότυπη σχεδόν. Καμιά διαταγὴ ἢ διάγγελμα ἢ τίποτε παρόμοιο δὲν θὰ εἶχε τόσο βαθιὰ ἀπήχηση στὴν ψυχὴ τοῦ στρατιώτη καὶ κάθε Ἑλληνα.*» Ἐνα κῆμα ἐνθουσιασμοῦ συνεπῆρε πάλιν τὸν στρατὸ καὶ τὸν λαό.

Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ μετώπου ἀντιλάλησε στὸ ἐθνικὸ προσκλητήριον τοῦ χρέους, ὅπως τὸ διετύπωσε στὸ ἄρθρο τῆς **Καθημερινῆς** ὁ Γ. Α. Βλάχος. Στὶς 15 Μαρτίου, ἐν ὄψει τοῦ διαφαινομένου κινδύνου τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, ἐδημοσιεύετο στὸ δεκαπενθήμερο ἔντυπο «*Ἀχρίς*», πού ἐξέδιδε ἡ 13ῃ Μεραρχία τοῦ Ἀρχιεπελάγου στὴν Κορυτσᾶ, ἓνα ἄρθρο μὲ συντάκτη τὸν ἐθελοντὴ στρατιώτη Παναγιώτη Κανελλόπουλο μὲ τίτλο: «*Εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ ὅλα*».

Ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐγράφετο: «*Εἴμαστε ἔτοιμοι γιὰ ὅλα. Πάντοτε οἱ ἀθῶοι εἶναι ἔτοιμοι. Οἱ ἐνοχοὶ φοβοῦνται. Οἱ ἀθῶοι ποτέ. Οἱ ἀθῶοι εἶναι σὲ κάθε στιγμὴ ἔτοιμοι γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, γιὰ τὴν εὐνοια καὶ τὴν δυσμένεια τῆς τύχης, γιὰ τὴν καταγίδα καὶ τὴν καλοκαιρία. Μονάχα γιὰ ἓνα πράγμα δὲν εἶναι ποτὲ ἀξίος καὶ ἔτοιμος ὁ ἀθῶος: Γιὰ τὴν ἀτιμία.*»

»Διανύομε τὸν πέμπτον μῆνα ἐνὸς νικηφόρου πολέμου. Ὅκτω ἑκατομμύρια νικοῦν τὰ σαράντα ἑκατομμύρια μιᾶς μεγάλης αὐτοκρατορίας, καθὼς καὶ ἓνα χειμῶνα βαρύντατο στὶς κορυφὲς ἀπόκρημνων καὶ ἄξενων

βουνών. Καί ρωτᾶμε: Θὰ ὑπάρξουν ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ μᾶς πλευροκοπήσουν; Θὰ ὑπάρξουν τάχα λαοί, ποὺ θὰ ἀποφασίσουν νὰ τριπλασιάσουν τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐχθρῶν μας, ἀναλαμβάνοντας ἀπέναντι τῆς ἱστορίας των καὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ ἰδίου των τοῦ Πνεύματος τὴν εὐθύνη γιὰ μία τέτοια πράξη; Δὲν τὸ πιστεύουμε. Δὲν τὸ πιστεύουμε γιὰτι θέλουμε νὰ σεβασθοῦμε τὸ ὄνομα μερικῶν λαῶν περισσότερο παρ' ὅσον εἶναι οἱ ἴδιο διατεθειμένοι νὰ τὸ σεβασθοῦν. Δὲν τὸ πιστεύουμε γιὰτι ὑπάρχει καὶ ἓνα ὄριο καὶ γιὰ τὴν ὑπομονὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ φοβοῦνται τὴν ὀργή Του».

Καὶ καταλήγει τὸ ἄρθρο αὐτὸ μὲ τὰ ἐξῆς λόγια, ἐπισημαίνοντας τὴν ἀπόφαση στρατοῦ καὶ λαοῦ νὰ ἀντισταθεῖ μὲ ὅσες δυνάμεις διέθετε στὴν ἐπικείμενη γερμανικὴ ἐπίθεση:

«Ὅς τὸ μάθουν ἐγκαίρως ὅσοι ἔχουν συμφέρον νὰ τὸ μάθουν. Γιὰ μᾶς τὸ πρόβλημα εἶναι ἀπλό. Δὲν εἶναι κἂν πρόβλημα. Ἡ συνείδησή μας, ἀδέλφια, εἶναι ὀλοκάθαρη. Ἐν καιρῷ πολέμου ἡ ὀλοκάθαρη συνείδηση σημαίνει, ὅτι μπορούμε νὰ ἀγρυπνοῦμε ἡσυχοί. Ναι ἀγρυπνοῦμε, ἀλλὰ εἴμαστε καὶ ἡσυχοί. Ξέρουμε ὅτι κάνουμε τὸ χρέος μας. Ξέρουμε ὅτι θὰ τὸ κάνουμε μέχρι τέλους, ὅ,τιδήποτε κι ἂν συμβεῖ. Ἡ γνώση αὐτὴ μᾶς φθάνει. Εἶναι ἡ γνώση τοῦ Παντογνώστη Θεοῦ, ἐνσταλαγμένη στὴ συνείδηση ἀνθρώπων».

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀντιμετώπισε ἡ ἡγεσία τοῦ ἔθνους, λαὸς καὶ στρατός, τὴν γερμανικὴ πρόκληση τὴν αὐγὴ τῆς 6ης Ἀπριλίου.

Κατόπιν τούτου τὰ γεγονότα, ποὺ εἶναι γνωστά, πῆραν σύντομα τὸν δρόμο τους. Ἡ χαλαρὴ καὶ ἀναποτελεσματικὴ γιουγκοσλαβικὴ ἄμυνα ἐπέτρεψε στίς μηχανοκίνητες γερμανικὲς μεραρχίες νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν μέσῳ τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀξιοῦ στὴν Θεσσαλονίκη καὶ νὰ πλευροκοπήσουν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας τὴν νικηφόρο στρατιὰ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ μετώπου καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοὺς ἥρωι-

κοὺς ὑπερασπιστὲς τῶν ὀχυρῶν τῆς γραμμῆς Μεταξά στὴν ἑλληνοβουλγαρικὴ μεθόριο.

Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα ἀκολούθησαν ἀγῶνες ἐπιβραδύνσεως τῆς γερμανικῆς προελάσεως, προκειμένου νὰ δοθεῖ χρόνος γιὰ τὴν ἀποχώρηση τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ σώματος, μὲ κατάληξη στὰ τέλη Ἀπριλίου νὰ ἔχει ὀλοκληρωθεῖ ἡ κατάληψη τῆς ἡπειρωτικῆς χώρας.

Στὴν συνέχεια ἡ ἀνασύνταξη καὶ ἡ προετοιμασία τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων καθῶς καὶ ἡ κυρίως ἐπιχείρηση γιὰ τὴν ἀπὸ ἀέρος κατάληψη τῆς Κρήτης διάρκεσε ὅλον τὸν μῆνα Μαῖο, γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ ἔτσι ἡ ἐκστρατεία ὑπὸ τῶν ἐπωνυμίας σχέδιον Μαρίτα.

Τρεῖς ἐβδομάδες ἀργότερα, στίς 22 Ἰουνίου 1941, ἐτίθετο σὲ ἐφαρμογὴ τὸ σχέδιον Βαρβαρόσα, ἡ γιγαντιαία αὐτὴ ἐκστρατεία τῆς Γερμανίας ἐναντίον τῆς Ε.Σ.Σ.Δ.

Ε'

Ἡ χρονικὴ αὐτὴ ἀλληλουχία τῶν σχεδίων Μαρίτα καὶ Βαρβαρόσα ἔχει συσχετισθεῖ ἀπὸ παλαιὰ καὶ ἔχει διατυπωθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι ἡ ἐπιμήκυνση τοῦ χρόνου ὀλοκληρώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως Μαρίτα λόγω τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως εἶχε ὡς συνέπεια τὴν μετάθεση τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐπιθέσεως τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., μὲ ἀποτέλεσμα, λόγω τοῦ ἐπελθόντος βαρέως ρωσικοῦ χειμῶνα, νὰ ἀκίνητοποιηθοῦν 70 χιλιόμετρα πρὸ τῆς Μόσχας οἱ γερμανικὲς μεραρχίες καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀνακοπεῖ ἡ ὁρμὴ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, νὰ δοθεῖ χρόνος ἀνασυντάξεως στοὺς σοβιετικούς καὶ νὰ ἀρχίσει ἡ ἀντίστροφος μέτρηση γιὰ τὴν ὑποχώρηση καὶ τὴν τελικὴ συντριβὴ τῆς Γερμανίας.

Αὐτὴ ἡ ἄποψη, πολὺ κολακευτικὴ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες σχετικὰ μὲ τὴν συμβολὴ τῆς χώρας μας στὴν κοινὴ συμμαχικὴ ὑπόθεση, δὲν εἶναι μία ἄποψη ἡ ὁποία καλλιέργηθηκε στὴν Ἑλλάδα γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωση καὶ ἱκανοποίηση τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφάνειας. Εἶναι μία ἀποτίμη-

ση τῶν γεγονότων τὴν ὁποία ἔκαναν οἱ πολεμικοὶ ἡγέτες καὶ τῶν δύο ἀντιμαχομένων πλευρῶν, ὁ καθένας γιὰ τοὺς δικούς του λόγους.

Συγκεκριμένα ὁ Ἄντονυ Ἦντεν ἀπάντωντας σὲ ἐρωτήσεις Ἄγγλων βουλευτῶν στὴν συνεδρίαση τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1942 στὴν Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, διὰ τῶν ὁποίων τοῦ ἀπηυθύνετο ἡ κατηγορία ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἐκστρατευτικοῦ σώματος στὴν Ἑλλάδα τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1941, τὴν ὁποία αὐτὸς εἰσηγήθηκε καὶ διαπραγματεύθηκε μετὰ τοὺς Ἕλληνας, ἦταν μίᾶ ἀποτυχημένη πολεμικὴ περιπέτεια, ἀπολογούμενος, μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρημάτων του ὑποστήριξε καὶ τὴν ἀποψη ὅτι: «*Ἡ ἥρωικὴ ἀντίσταση τῶν Ἑλλήνων ἀνέτρεψε τὸ χρονοδιάγραμμα τοῦ Χίτλερ καὶ καθυστέρησε τὴν προκαθορισμένη ἐπίθεσή του κατὰ τῆς Ρωσίας τουλάχιστον γιὰ ἕξι κρίσιμες ἐβδομάδες. Πόσο θὰ ἄξιζαν τώρα γιὰ τὸν Χίτλερ αὐτὲς οἱ ἕξι ἐβδομάδες;*»

Καὶ ὁ ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ρίτσαρντ Λύου ἀναρωτιώταν μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα: «*Τί θὰ ἔδινε ἐκείνη τὴν στιγμή ὁ Χίτλερ ὡς ἀντάλλαγμα γιὰ νὰ ἀνακτῆσει ἐκεῖνες τὶς 42 ἡμέρες τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἑλλάδας;*»

Ἐπίσης ὁ νοτιοαφρικανὸς ἡγέτης στρατάρχης Γιὰν Σμάτς, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀποφασιστικὰ ἐπηρεάσει τὴν διαδικασίᾳ λήψεως ἀποφάσεων γιὰ τὴν ἐκστρατεία στὴν Ἑλλάδα ἔγραφε μετὰ τὸν πόλεμο: «*Τώρα ποὺ ἔχουμε καταγεγραμμένη τὴν ὁμολογία τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γερμανικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου στρατάρχου Φράνς Χάλντερ ὅτι οἱ ἕξι ἐβδομάδες, ποὺ ἔχασε ἡ Γερμανία στὴν Ἑλλάδα, καθυστέρησαν τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ρωσίας κατὰ τὴν ἀπόλυτα κρίσιμη αὐτὴν περίοδο καὶ ἐνῶ ἔφθανε ὁ χειμῶνας, ἡ καθυστέρηση αὐτὴ τελικὰ κατέστησε ἀδύνατη τὴν κατάληψη τῆς Μόσχας, με ἀποτέλεσμα ἡ Γερμανία νὰ χάσει τὸν πόλεμο.*»

Ἐξ ἄλλου ὁ πρῶτος ποὺ ἀπὸ γερμανικῆς πλευρᾶς διειτύπωσε παρόμοιους ἰσχυρισμοὺς

ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ. *Στὶς 15 Φεβρουαρίου 1942 ὁ Χίτλερ μέσα στὸ καταφύγιό του στὴν Καγκελαρία ἐξέφραξε τὴν δυσαρέσκειά του, γιὰ τὸ ὅτι ἡ ἠλίθια ἰταλικὴ ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἑλλάδας τὸν εἶχε ἐμποδίσει νὰ ἀρχίσει τὴν ἐπίθεσή του κατὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως μερικὲς ἐβδομάδες ἐνωρίτερα, προσθέτοντας ὅτι ἡ χωρὶς νόημα αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ Μουσολίνι καὶ ἡ ἐπαισχυντὴ ἤττα του εἶχαν ὀδηγήσει τελικὰ στὴν ἀλλαγὴ στρατοπέδου ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Γιουγκοσλάβων, γεγονός που τὸν εἶχε ἀναγκάσει νὰ ἐπέμβει στὰ Βαλκάνια καὶ νὰ φθεῖρει ἔτσι μερικὲς ἀπὸ τὶς καλύτερες μεραρχίες τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. Ἄν δὲν εἶχε μεσολαβήσει ἡ ἰταλικὴ αὐτὴ ἀποτυχημένη ἐκστρατεία θὰ μπορούσε νὰ ἀρχίσει ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. στὶς 15 Μαΐου.*

Τὰ αὐτὰ ὑποστήριξε κατὰ τὴν δίκη τῶν ἐγκληματιῶν πολέμου στὴν Νυρεμβέργη ὁ ἀρχηγὸς τῆς Λουφτβάφε Χέρμαν Γκαίριγκ.

ΣΤ'

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐπιπτώσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1941 στὴν ὅλη πορεία τῶν γεγονότων τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τὸ ἠθικὸ γεγονός ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς σὲ μίᾶ κρίσιμη στιγμή καὶ με ἀβέβαια τὴν ἔκβαση τοῦ πολέμου, προτίμησε νὰ κάνει τὸ χρέος του, χωρὶς νὰ ὑπολογίσει τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς ἀποφάσεώς του, οἱ ὁποῖες ἦσαν ὄρατες καὶ στὴν συνέχεια ἀπεδείχθησαν βαρύτερες μετὰ τὴν σχεδὸν τετράχρονη τριπλὴ κατοχὴ, ποὺ ἐπακολούθησε, σήμαινε ὅτι τὸ θέμα τῆς τιμῆς στὴν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν ὑπεράνω κάθε ὑπολογισμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν στᾶση τους αὐτοὶ οἱ Ἕλληνας τοῦ 1940-41 ἐτίμησαν καὶ ἐλάμπρυναν γιὰ ἄλλη μίᾶ φορὰ τὴν πολεμικὴ παράδοση τῶν προγόνων τους, ἐνῶ ἡ ὀργὴ τοῦ Δικαιοκρίτη Θεοῦ ἐστράφη κατὰ τῶν εἰσβολέων μετὰ τὴν τελικὴ συντριβὴ των.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΤΙΣΙ

Ὁ Κανόνας τῆς Ἀναστάσεως, ποίημα Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ, διακρίνεται ὄχι μόνο γιὰ τὴν ποιητικότητα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ βάθος τῶν πνευματικῶν νοημάτων τοῦ μυστηρίου. Ἡ λεπτομερὴς ἀνάλυσι θὰ χρειάζοταν μεγάλη ἔκτασι. Μόνο λίγες σκέψεις θ' ἀκολουθήσουν, ποῦ θὰ ἤθελαν νὰ υπογραμμίσουν, μέσα ἀπὸ τὶς ἔννοιες τοῦ Κανόνα ποῦ βάσι ἔχει τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κτίσι.

Ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀκόμα, ὁ Δαυὶδ μᾶς προτρέπει νὰ ἀγαλλώμεθα στὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου: «**Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἦν ἐποίησε ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ**» (Ψαλμ. ριζ' 23). Στὸν κανόνα τῆς Ἀναστάσεως ἔχομε τὴν ἴδια ἔννοια: «**Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί!...**» Τὸ μυστήριο τῆς Ἀναστάσεως εἶναι καθολικὸ καὶ παγκόσμιο. Ὁ ἱερός Ὑμνωδὸς καλεῖ τοὺς λαοὺς νὰ ἔλθουν καὶ νὰ λαμπρυνθοῦν μὲ τὸ γεγονός τῆς θείας τοῦ Σωτῆρα Ἀναστάσεως. Αὐτὴ ἡ λαμπρὴ χαρὰ εἶναι πνευματικὴ καὶ βασίζεται στὴν πίστι πρὸς τὸν Ἀναστημένο Κύριο, γιὰτί «**Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει**» (Ρωμ. στ' 9). Εἶναι «**Κυρίου Πάσχα**». Μ' αὐτὸ τὸ Πάσχα (=διάβασι) τῆς Χάρις, ὁ Κύριος μὲ τὸ ζωηφόρο Πάθος Του καὶ μὲ τὴν λαμπροφόρα ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἐγερσί Του, ἐλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ ἀνθρωποκτόνου δράκοντα καὶ τὸν «**διεβίβασε**» ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Σωσμένο τὸ ἀνθρώπινο γένος ψάλλει ἐπὶνίκιο ὡδὴ καὶ το-

νίζει τὸν θρίαμβο τῆς χάρις καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χαρὰ πιά γίνεται ἐντολή. Ὁ πρῶτος λόγος τοῦ Ἀναστάντος ἦταν «**χαίrete**» (Ματθ. κη' 9). Γιὰ μᾶς τοὺς πιστοὺς, εἰδικώτερα, εἶναι «**Πάσχα ἄγιον**». Μᾶς ἀνοιξε τὶς πύλες τοῦ Παραδείσου καὶ μᾶς ἀγιάζει ἀνάλογα μὲ τὴν πίστι μας. Αὐτὴ τὴν πίστι μας τονώνει ἢ κάθαρσι τῶν αἰσθήσεων. Οἱ χριστοποιημένες μόνο αἰσθήσεις αἰσθάνονται τὸ ἱερὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως. «**Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀφόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως**». Μὲ καθαρὰς τὶς αἰσθήσεις «**ὀφόμεθα...**» καὶ «**ἀκουσόμεθα**» τὸ «**Χαίrete**» ἀπὸ τὸν «**ἐξαστράπτοντα Χριστόν**».

Σὰν φυσικὴ ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως ἔρχεται ἡ καθολικὴ εὐφροσύνη ὄλων τῶν ὄντων. Μαζὶ μὲ τὸν ἄνθρωπον ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν δουλεία καὶ ἡ «**στενάζουσα κτίσις**» (Ρωμ. η' 22), γιὰτί μὲ τὴν Ἀνάστασι Του ὁ Κύριος ἐλευθερώνει «**παγγενῆ τὸν Ἀδάμ**». Μαζὶ μὲ τὸν φυσικὸ καὶ ὄρατο κόσμο παίρνει μέρος στὸ εὐφρόσυνο πανηγύρι τῆς Ἀναστάσεως ἀκόμα καὶ ἡ ἀόρατη πνευματικὴ χορεία τῶν ἀγγέλων. «**Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφρανείσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιάσθω, ἐορταζέτω δὲ κόσμος, ὄρατός τε ἅπας καὶ ἀόρατος**».

Μὲ τὴν Ἀνάστασι ὁ χρόνος γίνεται ἄχρονος. «**Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός**». Τὸ προηγούμενο, τὸ μέχρι τώρα ἀφανίστηκε «**νῦν**» μὲ τὴν λαμπροφόρα Ἀνάστασι καὶ τὰ πάντα, οὐρανός, γῆ καὶ τὰ καταχθόνια γέμισαν μὲ φῶς. Μὲ φῶς πνευματικὸ, Τριαδικὸ φῶς, ποῦ χύθηκε ἀπὸ τὸν Λόγο τοῦ

Θεοῦ. Πῶς νὰ μὴν ἐορτάζει λοιπὸν «πᾶσα κτίσις, τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἧ ἑσπερέωται»;

Ὁ Δαμασκηνὸς γνωρίζει καλὰ καὶ ἐπηρεάζεται βαθειὰ ἀπὸ τὴ θεολογία Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Νὰ τί γράφει ὁ Γρηγόριος: «*Χθὲς συνεσταυρούμην Χριστῷ, σήμερον συνδοξάζομαι· χθὲς συνεκρούμην, σήμερον συνεθαπτόμην, σήμερον συνεγείρομαι. Ἄλλὰ καρποφορήσωμεν τῷ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντι καὶ ἀναστάντι*» (Λόγος εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν). Ἡ καρποφορία κοντὰ στὸν παθόντα καὶ ἀναστάντα θὰ εἶναι γιὰ τὸν Δαμασκηνό, ἐφόσον συμμετέχει ὁ πιστὸς στὸ Πάθος μ' ὅλες τὶς πνευματικὲς του δυνάμεις, ὁ συν-δοξασιμὸς. «*Αὐτὸς με συνδόξασον, Σωτήρ, ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου*».

Ἡ Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο καὶ τὴν αἴγλη τῆς Ἐκκλησίας. Δίνει νόημα στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας «*εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν*» (Α' Κορ. ιε' 17) καὶ ἀποτελεῖ τὸ σταθερὸ δείκτη καὶ τὴν ἀγιαστικὴ δύναμι τοῦ σωτήριου ἔργου τῆς μέσα στὸν κόσμο. Ἔτσι μὲ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου οἱ πιστοὶ ἀγάλλονται ἐνθέως, «*εὐφρανθῶμεν ἐνθέως, ὅτι ἀνέστη Χριστὸς ὡς παντοδύναμος*». Γιὰ νὰ συμμετάσχουμε ὅμως οἱ πιστοὶ σ' αὐτὴ τὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως χρειάζεται νὰ «*ὀρθώσωμεν ὄρθρον βαθέως*» καὶ νὰ προσφέρουμε στὸν Δεσπότη ἀντὶ μύρου τὸν ὕμνο τῆς καρδιάς μας, ποῦ μὲ τὴν Ἀνάστασί Του συν-

τριψε τὸ θάνατο καὶ ἐλευθέρωσε καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κτίσι ἀπὸ τὴ δουλεία καὶ τὴ φθορά. «*Ἄγαλλομένω ποδί*» σπεύδει ἡ Ἐκκλησία πρὸς τὸ μνημεῖο τῆς Ἐγέρσεως, γιὰ νὰ προσφέρει τὰ μύρα τῆς ἀγάπης τῆς. Σὰν ἀπάντησι ἀξιώνεται νὰ διῆ τὸν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, ποῦ ἀνατέλλει ἀπὸ τὸν Τάφο καὶ χαρίζει πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἐξανάστασι.

Τὴ νίκη τῆς ζωῆς κατὰ τοῦ θανάτου φανερώνει τρανότατα ἡ κάθοδος τοῦ Λυτρωτῆ στὸν ἄδη. Μὲ τὴν Ἀνάστασι «*θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθαίρεισιν ἄλλης διοτῆς, τῆς αἰωνίου, ἀπαρχῆν*». Μὲ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ἐγκαινιάζεται μιὰ νέα γιὰ τὸν κόσμο ζωὴ, ποῦ θρῖσκειται ὑπεράνω τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, μιὰ ζωὴ «*ἐν Πνεύματι καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ χαρᾷ*». Γι' αὐτὸ αὐτὴ ἡ «*νύξ*» εἶναι «*πανεόρτος*», ἡ ἡμέρα «*κλητὴ καὶ ἀγία*» καὶ «*εὐσημος*». Σ' αὐτὸ τό «*Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον*» ὁ Ὑμνωδὸς ζητᾷ ἀπὸ τὸν Ἀναστημένο «*δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον σου μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας σου*». Καὶ ἡ αἴτησι τοῦ Ὑμνωδοῦ εἶναι ἡ κραυγὴ τοῦ κάθε πιστοῦ, ποῦ ποθεῖ νὰ ζήσει μὲ τὸν Ἀναστημένο στὴν ἐπουράνιο Βασιλεία Του, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς κτίσεως «*ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ*» (Ρωμ. η' 21).

ΑΘΗΝΑ Α. ΚΑΡΑΜΠΕΤΣΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΥ ΔΙΚΗ

*Ὁ Ἀρχιερέας: Ἐβλαστήμωσε.
Τὸ Συνέδριον: Ἐνοχος θανάτου.
Ὁ Ἡγεμόνας: Ἴδε ὁ ἄνθρωπος.
Ὁ λαός: Τὸ αἷμα Του ἐφ' ἡμᾶς.
Ὁ ἑκατόνταρχος: Υἱὸς ἦν Θεοῦ!*

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ Η.Π.Α. ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

(Πρόταση για μελέτη και εφαρμογή ενός επιτυχοῦς προτύπου)

Διάχυτος εἶναι ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Δημόσια Ὑγεία, ὅπως παρέχεται σήμερα στήν Ἑλλάδα, ἀσθενεῖ σοβαρά. Τίς προσωπικές ἐμπειρίες τῶν ἀσθενῶν καθιστοῦν ἐντονότερες, ὄχι μόνο τὰ συμπεράσματα δημοσκοπήσεων εὐρέων δειγμάτων πληθυσμοῦ, ἀλλά καί οἱ ὁμολογίες τῶν ὑπευθύνων κρατικῶν λειτουργῶν καί πολιτικῶν προσώπων. Ἡ Ἑλλάς δαπανᾷ ἕνα τρισεκατομμύριο ἐτησίως, περίπου, 8% τοῦ Ἀκαθαρίστου Ἐθνικοῦ Προϊόντος (ΑΕΠ) γιά τὸ Ἐθνικὸ Σύστημα Ὑγείας (ΕΣΥ) καί περίπου 4% γιά τὸν ἰδιωτικὸ τομέα ὑγείας. Δηλαδή, συνολικά τὸ 12% τοῦ ΑΕΠ δαπανᾶται γιά ἕνα σύστημα ὑγείας, τὸ ὁποῖο θρῖσκεται στὸ στόχαστρο τῆς κριτικῆς καί γενικῶς πιστεύεται ὅτι φθίνει. Ὡς βασικά αἷτια τῆς δυσλειτουργίας πού παρατηρεῖται στήν Δημόσια Ὑγεία ἀναφέρονται, κυρίως, οἱ ἐλλείψεις σὲ ἰατρικὸ καί νοσηλευτικὸ προσωπικό (ἡ κάλυψις τῶν ὀργανικῶν θέσεων ἰατρικοῦ προσωπικοῦ στὸ ΕΣΥ ἀνέρχεται στὸ 81% καί μία νοσηλεύτρια ἢ νοσηλεύτης, διευτὺς ἢ τετραετοῦς φοιτήσεως, ἀναλογεῖ σὲ 650 ἢ 950 κατοίκους, ἀντίστοιχα), ὁ πεπαιτωμένος καί ἀνεπαρκῆς τεχνολογικὸς ἐξοπλισμός, ἡ ἀκαταλληλότητα τῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, οἱ ἐκάστοτε Διοικήσεις τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων, οἱ ὁποῖες στεροῦνται αὐτονομίας, ἀλλὰ καί ἐμπειρίας στήν Διοίκηση Νοσηλευτικῶν Μονάδων, καί, προφανῶς, τὰ ἀνεπαρκῆ κονδύλια τοῦ Προϋπολογισμοῦ γιά τὴν Ὑγεία.

Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἀρθροῦ εἶναι ἡ ἀναφορὰ σὲ δέκα θεμελιώδεις θεσμοὺς λειτουργίας τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων στίς Η.Π.Α., οἱ ὁποῖοι **ἐπιτυχῶς καί γιά δεκαετίες ὁλόκληρες** ἐφαρμόζονται στήν ὑπερατλαντικὴ Χώρα καί συνιστοῦν τὴν ὑποδομὴ γιά τὴν ὄντως ὑψηλοῦ ἐπιπέδου παροχὴ ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν, τὴν ἰατρικὴ ἐκπαίδευση καί τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Τὸ ἀρθρο παρουσιάζεται ὡς πρόταση στρατηγικῆς γιά τὰ προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἡ Δημόσια Ὑγεία στήν Ἑλλάδα. Δὲν ὑποδεικνύει λύσεις, οὔτε ἐπιχειρεῖ ἐπὶ μέρους συγκρίσεις μὲ τὰ κρατοῦντα στήν Ἑλλάδα, στήν Δημόσια Ὑγεία, ἀλλὰ προσφέρει τὸ π λ α ἰ σ ἰ ο γιά μία ριζικὴ ἀναδιάρθρωση τοῦ ὅλου Συστήματος Ὑγείας, ὅπως αὐτὸ παρέχεται, σήμερα, στήν Χώρα μας.

Θεσμὸς 1ος: *The Joint Commission on Accreditation of Hospitals (Ἐνιαία Ἐπιτροπὴ Ἐγκρισης Λειτουργίας τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων)*

Ἡ ἀνωτέρω Ἐπιτροπὴ εἶναι Ἐθνικῆς δικαιοδοσίας καί ἀπαρτίζεται ἀπὸ προσωπικότητες ἀντιπροσωπευτικῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ, ἰατρικοῦ καί νοσηλευτικοῦ τομέα, διοικητικῶν καί τεχνικῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ προβαίνει σὲ περιοδικούς, κάθε 3-5 χρόνια, προκαθορισμένους ἐλέγχους λειτουργίας τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρυματος, προκειμένου νὰ διαπιστωθεῖ ἡ καταλληλότης του καί νὰ ἀνανεωθεῖ ἡ ὄχι ἢ ἄδεια λειτουργίας του.

Ο έλεγχος αφορά, βασικά, την κτιριακή υποδομή, τόν τεχνολογικό εξοπλισμό, τὸ ιατρικὸ ἀρχεῖο ἀσθενῶν, τὴ νοσοκομειακὴ νοσηρότητα καὶ θνησιμότητα καί, γενικῶς, τὴν καθημερινὴ λειτουργικότητα ρουτίνας. Ἐπίσης, ἀφορᾶ τοὺς φακέλλους τοῦ ἱατρικοῦ, νοσηλευτικοῦ καὶ τεχνικοῦ προσωπικοῦ (ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἐκπαίδευσή τους, συμμετοχὴ σὲ ἔρευνα, ἀνανέωση τῆς ἀδείας εἰδικότητος ἢ ὄχι, προσφορά σὲ διδασκαλία, τὴν δεοντολογικὴ συμπεριφορὰ, τὴν κατάσταση τῆς υγείας) καὶ τὴν ὅλη ἐτοιμότητα τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος νὰ ἀντιμετωπίσει καταστροφές καὶ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀπαιτήσεις καὶ στοὺς ὅρους, ὅπως περιγράφονται στὴν ἔγκριση λειτουργίας τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος. Ἐπισημαίνεται ὅτι στὸν περιοδικὸ αὐτὸ ἔλεγχο λειτουργίας ὑπάρχουν ὅλα τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα (κρατικά, δημοτικά, ἐπαρχιακά, πανεπιστημιακά, τῆς ἐκκλησίας, τῶν βετεράνων τῶν πολέμων, «ιδιωτικά», κ.λ.π.), ἀνεξάρτητα τῆς ἀρχικῆς ἔγκρισης πού χορηγήθηκε μὲ τὴν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ ἰδρύματος καὶ τῆς βαθμίδος τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος. **Ἡ χορήγηση ἀδείας λειτουργίας σὲ ἓνα νοσηλευτικὸ ἴδρυμα δὲν δηλώνει ἐγγύηση προσφορᾶς ποιότητος γιὰ ἀόριστο χρόνο, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὑπόκειται σὲ περιοδικὴ ἀξιολόγηση τοῦ ἐπιπέδου λειτουργίας του.**

Θεσμὸς 2ος: Assurance Quality Committee (Ἐπιτροπὴ Ποιότητος)

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ποιότητος εἶναι μία πολυμελὴς ἐπιτροπὴ στὴν ὁποία ἀντιπροσωπεύονται ὅλοι οἱ τομεῖς λειτουργίας τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος (ιατρικὸ, νοσηλευτικὸ, διοικητικὸ, τεχνικὸ καὶ βοηθητικὸ προσωπικό). Συνέρχεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς καὶ ἀξιολογεῖ τὴν ὅλη λειτουργία τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος. Ἐλέγχει τὶς στατιστικὲς νοσηλείας τῶν ἐνδονοσοκομειακῶν λοιμώξεων καὶ θανάτων, τὴν λειτουργία τῶν ἐξωτερικῶν ἱατρείων, τῶν ἐργαστηρίων, τὴν

ποιότητα τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τὴν καθαριότητα τῶν χώρων τοῦ νοσοκομείου.

Ἡ Ἐπιστροφὴ Ποιότητος μελετᾶ, ἐπίσης, τὴν ἐτήσια, συγκριτικὴ ἀξιολόγηση τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος, σὲ σχέση μὲ τὰ νοσοκομειακὰ ἰδρύματα τῆς χώρας τῆς ἴδιας βαθμίδος (ἐπίπεδο νοσηλείας, ἐκπαίδευσης, ἐνδοσοκομειακῆς νοσηρότητος καὶ θνησιμότητος, ἐτοιμότητα ἀντιμετώπισης καταστροφῶν) καὶ προβαίνει στὶς ἀναγκαῖες βελτιώσεις τῆς. Ἡ συγκριτικὴ ἀξιολόγηση γίνεται ἀπὸ διευθυντὰς κλινικῶν, κοσμήτορες ἱατρικῶν σχολῶν, ἄλλους ἱατροὺς, διοικητικοὺς καὶ τεχνικοὺς. Τὰ συμπεράσματα τῆς Ἐπιτροπῆς γίνονται γνωστά, δημοσίως, καὶ συνιστοῦν τὸ πρόσωπο (Profile) τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος.

Θεσμὸς 3ος: Peer Review Committee (Ἐλεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ Συναδέλφων)

Ὁ Θεσμὸς αὐτὸς θεωρεῖται ὁ σημαντικότερος γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῆς κρατικοποιήσεως τῆς Δημόσιας Ὑγείας, στὶς ΗΠΑ. Τὸ ἔργο τῆς Ἐλεγκτικῆς τῶν Συναδέλφων Ἐπιτροπῆς συμβάλλει στὴ διατήρηση τῆς αὐτονομίας τῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων, τὴν προαγωγή τῆς ἀξιοπιστίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ ἱατρικὸ προσωπικὸ καὶ τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα, καὶ στὴν προστασία τῶν ἱατρῶν καὶ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων ἔναντι ἀστικής εὐθύνης. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικῆ Ἰδρύματος (πλήρους, μερικῆς ἢ συμβουλευτικῆς ἀπασχολήσεως), τὰ ὁποῖα ἐκλέγονται ἀπὸ τὴν Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Ἰατρικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος. Ἡ Ἐπιτροπὴ συνέρχεται ἅπαξ ἢ περισσότερες φορὲς τὸ μῆνα καὶ ἐλέγχει τυχὰ ἑορταστικὰ ἱατρικῶν φακέλλων ἀσθενῶν (ἀπὸ ὅλες τὶς κλινικές), νοσηλευθέντων ἢ ἐξετασθέντων ἐξωτερικὰ ἱατρεῖα καὶ ἀξιολογεῖ τὴν ὅλη προσέγγιση τοῦ ἱατροῦ καὶ τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ, στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ περιστατικοῦ, (κλινικὴ εἰκόνα προ-

σέλευσης, εργαστηριακές εξετάσεις, διάγνωση, θεραπευτική αντιμετώπιση και έκβαση). Στις περιπτώσεις ασθενών στις οποίες ο χειρισμός δὲν ἦτο ὁ ἐνδεικνυόμενος (συμβατός μετὰ τὸ ἐπίπεδο παροχῆς ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν, στὴν χώρα καὶ στὴν τοπικὴ κοινωνία) ἐνημεροῦνται ὁ ἰατρός γιὰ τὴν παροχὴ διευκρινίσεων. Στὴ δικαιοδοσία τῆς Ἐλεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς Συναδέλφων τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρυμάτος ὑπάγεται καὶ ἡ δυνατότητα ἀναστολῆς (ἄμεσος) ἢ καὶ ἡ ἀφαίρεση τοῦ δικαιώματος ἄσκησης τοῦ ἰατρικοῦ λειτουργήματος ἀπὸ τοὺς ἰατρούς, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὴν κρίση τῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν παρέχουν τὶς ἐγγυήσεις ποιότητος.

Τὸ ἐθελοντικὸ ἔργο τῶν μελῶν τοῦ ἰατρικοῦ προσωπικοῦ, ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν Ἐλεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ Συναδέλφων θεωρεῖται ἐκ τῶν θεμελιώδους σημασίας ἐνεργειῶν στὴν ὅλη διάρθρωση τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων, στὶς ΗΠΑ, καὶ εἶναι ἰδιαίτερος σεβαστὸ ἀπὸ ὅλους.

Θεσμὸς 4ος: The non Profit Hospital Corporation (Τὸ μὴ κερδοσκοπικὸν χαρακτῆρος Νοσηλευτικὸ Ἰδρυμα)

Τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα στὶς ΗΠΑ (τῆς Πολιτείας, τῶν Ἀπομάχων τοῦ Στρατοῦ (Veterans), τῆς Ἐκκλησίας, τὰ Πανεπιστημιακά, τοῦ Δήμου) εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, μὴ κερδοσκοπικά. Οἱ Διοικήσεις τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων ἔχουν ἀπόλυτο αὐτονομία καὶ ἀσκοῦνται ἀπὸ τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια, ἐκλεγόμενα ἀπὸ προσωπικότητες τῆς τοπικῆς κοινωνίας, τὸν Διοικητικὸ Μάνατζερ (Executive Director), τὸν Ἰατρικὸ Διευθυντὴ (Medical Director) καὶ τὸ Ἰατρικὸ Προσωπικὸ (Medical Staff). Μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων καὶ τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρυμάτος ὑφίσταται μία ὑψηλοῦ ἐπιπέδου σχέση ἐργασίας, ἡ ὁποία ἀνανεοῦται κάθε χρόνο. Τὰ καθαρά ἔσοδα τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρυμάτος ἐπενδύονται γιὰ τὴν βελτίωση τῶν ὑπηρεσιῶν, ποὺ προσφέρει τὸ Ἰδρυμα (κιτρινακὲς ἐγκαταστάσεις, τεχνο-

λογικὸς ἐξοπλισμὸς, ἐκπαίδευση τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἄλλους τομεῖς φροντίδας τῶν ασθενῶν).

Θεσμὸς 5ος: The Medical Staff (Τὸ Ἰατρικὸ Προσωπικὸ)

Τὸ Ἰατρικὸ Προσωπικὸ τῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων στὶς ΗΠΑ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἰατροὺς πλήρους ἢ μερικῆς ἀπασχόλησης ἢ τοὺς συνεργαζομένους περιστασιακά, τοὺς ἔχοντας σύμβαση ἐργασίας ἢ ὄχι, μετὰ τὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα ἰδιῶτες ἰατρούς, τοὺς πανεπιστημιακοὺς καὶ τοὺς εἰδικευμένους. "Οἱ οἱ ἰατροί, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἰατρῶν, διορίζονται ἀπὸ τὸ Ἰατρικὸ Συμβούλιο τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρυμάτος γιὰ συγκεκριμένες ἰατρικὲς πράξεις (privileges) καὶ γιὰ περίοδο 1-2 χρόνων. Ἀνανεώσεις διορισμῶν γίνονται μετὰ ἀπὸ κρίση τοῦ Ἰατρικοῦ Συμβουλίου (Medical Board), μετὰ τὴν ἐργασία τοῦ ἰατροῦ, τὴν συνεχιζόμενη ἐκπαίδευσή του, τὴν ἐτήσια ἄσκησή του στὴν τεχνικὴ καρδιοαναπνευστικῆς ἀνάληψης, τὴν ἐπιτυχή ἐπανεξέτασή του καὶ ἀνανέωση τοῦ διπλώματος ἐιδικότητος, τὴν συμμετοχὴ του στὴν ἔρευνα καὶ ἐκπαίδευση, τὴν ἀσφάλιση ἔναντι ἀστικῆς εὐθύνης, καὶ ἀσφαλῶς τὴν κατάσταση τῆς ὑγείας του, σωματικῆς καὶ ψυχικῆς. Ἡ ἐπανάκρισις, ἀνανεώσεις τοῦ διορισμοῦ καὶ τοῦ δικαιώματος ἐργασίας στὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα, ἀφορᾶ καὶ ἐφαρμόζεται γιὰ ὅλους τοὺς ἰατρούς, ἀνεξάρτητα τῆς βαθμίδος τοῦ ἰατροῦ, συμπεριλαμβανομένων τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν καθηγητῶν.

Εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡ ὑπάρχουσα ἀρμονικὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν πανεπιστημιακῶν ἰατρῶν, τῶν ἰατρῶν τῶν νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἰατρῶν (Gown and Town doctors). Ἡ συνεργασία αὐτὴ ἐπιτρέπει τὴν πληρέστερη ἀξιοποίηση τοῦ ἰατρικοῦ δυναμικοῦ σὲ ὅλη τὴ Χώρα, τὴν προαγωγή τῆς ἰατρικῆς ἐκπαίδευσης καὶ

τόν συντονισμό τῶν ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν.

Θεσμός 6ος: The Medical Licensure (Ἡ Ἄδεια Ἀσκήσεως τοῦ Ἱατρικοῦ Ἐπαγγέλματος)

Ἡ ἄδεια ἄσκησης τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος, στίς ΗΠΑ, ἔχει ἡμερομηνία λήξεως καί πρέπει νά ἀνανεοῦται κάθε δύο χρόνια. Προϋποθέσεις γιά τήν ἀνανέωση τῆς ἄδειας ἄσκησης τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι ἡ συμμετοχή τοῦ ἱατροῦ στήν συνεχιζόμενη ἐκπαίδευση, ἡ δεοντολογική ἄσκηση τοῦ λειτουργήματός του, ἡ ἐπιτυχῆς ἐπιανεξέταση καί ἀνανέωσις τῆς ἄδειας εἰδικότητος, ἡ κατάστασις τῆς υγείας του. Ἡ ἐγγραφή στόν τοπικό Ἱατρικό Σύλλογο ἢ τήν Ἐθνική Ἐταιρεία Ἱατρῶν (American Medical Association) δέν εἶναι ὑποχρεωτική. Συμμετοχή ἐντούτοις σέ Ἐπιστημονικές Ἱατρικές Ἐταιρεῖες, Ἐπιτροπές καί Νοσηλευτικά Ἰδρύματα ὑπογραμμίζουν τό αἶσθημα τῆς εὐθύνης καί τήν βούληση τοῦ ἱατροῦ νά εἶναι ἐνήμερος καί νά συμμετέχει ὑπεύθυνα.

Θεσμός 7ος: Board Recertification (Ἄδεια Εἰδικότητος - Ἐπιανεξέτασις - Ἀνανέωσις)

Πρῖν ἀπό 15 χρόνια τά Συμβούλια Εἰδικότητῶν (Specialty Board) συνιστοῦσαν τήν ἐθελοντική ἐπιανεξέταση τῶν ἱατρῶν στό ἀντικείμενο τῆς εἰδικότητός των. Τελευταίως, ἡ ὑπόδειξις αὐτή, καθίσταται εὐρύτερα ὑποχρεωτική (κάθε 7-10 χρόνια), ιδιαίτερα ἀν ὁ ἱατρός ἐπιθυμεῖ νά διατηρήσει τά δικαιώματα (privileges) τῆς εἰδικότητός του, τήν προσαρμογή τῆς ἰατρικῆς ἀμοιβῆς, τήν ἀσφαλιστική κάλυψή του, ἔναντι ἀστικής εὐθύνης καί τό δικαίωμα νά ἀνήκει στό ἰατρικό προσωπικό τοῦ νοσοκομείου

Θεσμός 8ος: Volunteer League (Λεγεὼν Ἐθελοντῶν)

Τό Σῶμα Ἐθελοντῶν ἐπιτελεῖ ἕνα σημαντικό ἔργο προσφορᾶς στά νοσηλευτικά ἰδρύματα τῶν Η.Π.Α. Οἱ ἐθελονταί εἶναι διαφόρων ἡλικιῶν (συμπεριλαμβάνονται

μαθητῆς καί φοιτητές) καί προέρχονται ἀπό ὅλα τά στρώματα τῆς τοπικῆς κοινωνίας. Ἐργάζονται ἐθελοντικά καί προσφέρουν ὑπηρεσίες στό τηλεφωνικό κέντρο τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος, στήν μεταφορὰ τῶν ἀσθενῶν γιά διαγνωστικές ἐξετάσεις στά διάφορα ἐργαστηριακά τμήματα, στήν ἐνημέρωση τῶν οἰκείων γιά τήν πορεία τῶν ἀσθενῶν, στήν ἴδρυση καί λειτουργία βιβλιοθήκης γιά τοὺς ἀσθενεῖς, στά ἐξωτερικά ἱατρεῖα καί στήν ἐπάνδρωση τοῦ κυλικείου καί πωλητηρίου δώρων, τά καθαρὰ ἔσοδα τῶν ὁποίων ἐπενδύονται γιά τήν βελτίωση τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος. Ἡ ἐθελοντική προσφορά θεωρεῖται ἀκόμα πηγὴ ἐμπνευσης καί ἐναυσμα γιά δωρεές καί κληροδοτήματα πρὸς τὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα.

Θεσμός 9ος: Outreach Clinics and Hospitals Affiliation (Περιφερειακὲς Κλινικὲς καί Νοσοκομεῖα, Συνεργασία)

Τὰ νοσηλευτικά ἰδρύματα τοῦ κέντρου συνδέονται μὲ τὰ περιφερειακὰ νοσηλευτικά ἰδρύματα καί κλινικὲς τῆς περιφέρειας γιά ἐκπαιδευτικούς, ἐρευνητικούς σκοποὺς καί γιά τήν προαγωγή τοῦ ἐπιπέδου παροχῆς ἰατρικῶν ὑπηρεσιῶν. Καθηγητῆς, διευθυντῆς κλινικῶν, εἰδικευόμενοι ἱατροί, φοιτητῆς, νοσηλευτικὸ προσωπικὸ τοῦ κέντρου, διδάσκουν καί ἐκπαιδεύονται στίς περιφερειακὲς μονάδες, μὲ συντονιστῆς ἱατροὺς καί ἄλλους ἐπιστήμονες τοῦ κέντρου καί μὲ τὴν ἄμεσο, ἐνεργό, οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ τῶν ἱατρῶν τῆς περιφέρειας. Ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀναβάθμισις τοῦ περιφερειακοῦ νοσηλευτικοῦ ἰδρύματος, ἡ ἀποσυμφόρησις τοῦ κέντρου, ἡ μείωσις τοῦ κόστους νοσηλείας καί ἡ ἄνοδος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἱατρῶν τῆς περιφέρειας, οἱ ὅποιοι δραστηριοποιοῦνται ἀκαδημαϊκῶς καί τυγχάνουν πανεπιστημιακῶν τίτλων καί διορισμῶν.

Θεσμός 10ος: Hospital Calls (Ἐφημερίες Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων)

Τὰ νοσηλευτικά ιδρύματα στις Η.Π.Α. έφημερεύουν καθημερινώς και βρίσκονται σε έτοιμότητα να αντιμετωπίσουν κάθε περιστατικό, έπειγον ή άλλο, για τὸ ὅποιο τὸ συγκεκριμένο νοσηλευτικὸ ἴδρυμα έχει ἐγκριθεῖ να παρέχει ὑπηρεσίες και να διατηρεῖ κλινικές. Τὰ ἐπείγοντα περιστατικά προσέρχονται στὰ ἰατρεῖα τῶν νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων ἐκλογῆς τῶν ἀσθενῶν και αντιμετωπίζονται, συνήθως, ἀπὸ τοὺς προσωπικούς των ἰατροῦς.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω θεσμῶν, ὅπως περιληπτικά περιγράφονται, προϋποθέτει πλήρη ἀντίληψη τῆς κρίσης, πού διέρχεται ἡ Δημόσια Ὑγεία στὴ Χώρα μας, και δούληση ὥστε να ὑπερκεραστούν οἱ πιθανές ἢ μᾶλλον βέβαιες ἀντιρρήσεις. Εἶναι καιρὸς για μιά ριζικὴ ἀναδιάρθρωση τοῦ τρόπου λειτουργίας τῶν νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων. Εἶναι ἀνάγκη να υἰοθετηθοῦν μέθοδοι και τρόποι λειτουργίας ἐπιτυχῶς δοκιμασμένοι στὴν πράξη, να ἐνεργοποιηθεῖ τὸ δυναμικὸ τῶν Ἑλλήνων Ἰατρῶν, οἱ ἐπιστημονικές και πνευματικές ἀξίες τοῦ τόπου, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦν οἱ περιστάσεις. Ἡ βελτίωσις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν λειτουργίας τῶν νοσηλευτικῶν ιδρυμάτων, ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται να φέρει τὴν ὀριστικὴ λύση στὸ πρόβλημα. Θὰ εἶναι μόνον παροδική. Για τὴν πιὸ ὀρθὴ ἀντιμετώπιση ἀπαιτεῖται συστράτευσις και τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν και τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν συναίσθηση ὅτι ὑπηρετοῦν τὸν Ἄνθρωπο, για να ἀναβαθμισθεῖ ἡ Δημόσια Ὑγεία στὴν Ἑλλάδα

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜ. ΜΑΡΑΓΚΟΣ

M.D. M.Sc., F.A.A.P.

Καθηγ. Παιδιατρικῆς Ἐφηβικῆς Ἰατρικῆς
Creighton University School of Medicine,
Creighton, U.S.A.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Brown GE: Redesign for effective quality assurance: pilot program in an urban community hospital. *Am J Med Qual* 13 (3): 141-6, 1998.
- Coons M, Donovan C, Kaspro M, et al: Unit or service standards. *Nursing Clin North Am* 23 (3) : 639-48, 1988.
- Ἐνωσις Καταναλωτῶν Ποιότητα Ζωῆς (Ε.Κ.ΠΟΙ.-ΖΩ). Τριτοκοσμικὴ εἰκόνα Δημοσίων Νοσοκομείων. Ἐφημερις Ἡμερησία, 13 Ἰανουαρίου, 1999.
- Gallagher TH, Alpers A, Lo B.: Health care financing administration s new regulations for financial incentives in medicaid and Medicare : one step forward. *Am J Med* 105 (5) : 409-15, 1998.
- Halperin JA : Setting health Standards for the 21st century. *J Am Pharm Assoc* 38 (6) : 762-6, 1998.
- Hills A, Rajab MH , Baisden CE, et al : Three years experience with prospective randomizes effectiveness studies. *Control Clin Trials* 19 (5) : 419-26, 1998.
- Kent GD : Socializing health services in Greece. *J P Health Polisy* 10 (2) : 222-45, 1989.
- Kerridge IH, Pearson S, Rolfe IE.: Determining the function of a hospital clinical ethics committee: making ethics work. *J Qual Clin Pract* 18 (20) : 117-27, 1998.
- Ματσαγγάνης Μ.: Συνέδριο Ὑγείας, Περιοδικὸ Economist. Ἀθήνα, Νοέμβριος, 1998.
- Μηλίγκος Μ.Θ.: Ἱπποκρατικούς γιατροὺς χρειάζεται ἡ σημερινὴ ἰατρικὴ. Ἐφημερις Καθημερινή, 29 Ἀπριλίου, 1987.
- Μηλίγκος Μ.Θ.: Για μιά γνήσια ἀνθρωπιστικὴ ἀσκηση τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος. Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος, Μάιος, 1987.
- Ντελάκης Ι.Δ.: Σοβαρὴ κρίσις στὴ Δημόσια Ὑγεία. Ἐφημερις Ἐστία, 18 Δεκεμβρίου, 1998.
- Πολύζος Ν. : Ἀποδοτικότητα νοσοκομειακῶν ὑπηρεσιῶν. Διδακτορικὴ Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, Ἐφημερις Καθημερινή, 28 Νοεμβρίου, 1998.
- Rosemberg EW. : What kind of criteria? *Med Care* 13 (11) : 966-75, 1975
- Todd MW, Keith TD, Foster MT. : Development and implementation of a comprehensive, criteria-based drug use programm. *Am J Hosp. Pharm* 44 (3) : 529-35, 1987.
- Wolff N, Schlesinger M. : Risk, motives, and styles of utilization review : a cross condition comparison. *Soc Sci Med* 47 (7) 911-26, 1998.
- Whitcomb JE, Stueven H, Tonsfeldt D et al : Quality assurance in the emergensy department. *Ann Emerg Med* 14 (12) : 1199-204, 1985.

ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ;

Ο Mitchel Feigenbaum ένας άλλος πρωτοπόρος της επιστήμης του χάους, άρχισε την σταδιοδρομία του ως φυσικός σωματιδίων αλλά στην συνέχεια ασχολήθηκε με φαινόμενα άλλων πεδίων, όπως η στροβιλώδης κίνηση των ρευστών, το χάος, οι σχέσεις μεταξύ τάξεως και άταξιας. Στα μέσα της δεκαετίας του '70 ανέκάλυψε μια κρυφή τάξη σε φαινόμενα με επιφανειακώς άτακτη συμπεριφορά.

Η ανακάλυψη του Feigenbaum ονομάσθηκε «διπλασιασμός περιόδου». Τέτοια συμπεριφορά εμφανίζεται σε μια μεγάλη ποικιλία μη γραμμικών μαθηματικών συστημάτων. Ως «περίοδος» ενός συστήματος, ονομάζεται είτε ο χρόνος που διαρρέει από την στιγμή που εκκινεί ένα σύστημα μέχρις ότου επανέλθει στην ίδια κατάσταση από όπου ξεκίνησε, είτε το πλήθος των αριθμητικών αποτελεσμάτων που παρουσιάζονται κατά την διάρκεια μιας επαναληπτικής διαδικασίας επί ενός συστήματος που ξεκίνησε με μια ορισμένη αριθμητική τιμή, μέχρις ότου εμφανισθεί εκ νέου η τιμή αυτή.

Ο Feigenbaum βρήκε ότι σε μερικά μη γραμμικά συστήματα η περίοδος διπλασιάζεται επαναληπτικά, καθώς αυτά εξελίσσονται, με τρόπο που οδηγεί πολύ γρήγορα προς το άπειρο. Τα πειράματα έδειξαν ότι τέτοια συστήματα υπάρχουν στον πραγματικό κόσμο.

Ο Feigenbaum, παρά την μεγάλη του συμβολή σ' αυτόν τον χώρο της επιστήμης, δεν θεωρεί τις μεθόδους που αναπτύχθηκαν μέσα σ' αυτόν ως πανάκεια με γενική εφαρμογή. Κατά τον Feigenbaum, ο χώρος των αριθμητικών προσομοιώσεων περιέχει και πολύ περιττό υλικό και αν δεν ξέρει κανείς εκ των προτέρων για τί πράγμα ακριβώς ψάχνει, δεν αποκτά καμμία καινούργια γνώση.

Υπάρχουν πολλά δύσκολα προβλήματα που για την αντιμετώπισή τους δεν διαθέτουμε κατάλληλα εργαλεία. Γι' αυτά, χρειάζονται διορατικοί υπολογισμοί, ένα ποσοστό πίστης και καλή τύχη. Συμβαίνει πολλές φορές, να μην ξέρουμε ούτε από πού να αρχίσουμε, όταν αντικρίζουμε ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα. Κατασκευάζουμε εργαλεία προσπαθώντας να διευρύνουμε τον χώρο που ελέγχεται από την επιστήμη.

Όμως δεν μπορούμε να «τεχνουργήσουμε» λύσεις με τον ίδιο τρόπο που ένας μηχανικός κατασκευάζει ένα μηχανήμα με κάποιο προσορισμό. Μας είναι αρκετό το να φθάσουμε μόνο σε κάποια προσέγγιση. Ο Feigenbaum εγκατέλειψε προ μιάς δεκαετίας τις ασχολίες του με την επιστήμη του χάους και της πολυπλοκότητας και έστρεψε την προσοχή του με πολύ γόνιμο τρόπο στην επίλυση τεχνικών προβλημάτων, όπως η βελτίωση γεωγραφικών χαρτών, ή χρησιμοποίηση σχημάτων φράκταλ για την παρεμπόδιση παραχαράξεως χαρτονομίσματος και άλλες εφαρμογές.

Η «περατολογία»

Η ασυνήθιστη λέξη «περατολογία» είναι μια απόπειρα να αποδοθεί στα ελληνικά ο όρος «limitology» που προτάθηκε από τον θεωρητικό διοχημικό Otto Rössler, για να χαρακτηρίσει την προσπάθεια της επιστήμης να διακρίνει τα όρια του επιστητού.

Το 1994 οργανώθηκε από το Ίδρυμα Santa Fe ένα συνέδριο με τίτλο: «Τα όρια της Επιστημονικής γνώσεως». Οι οργανωτές του ήταν δύο επιστήμονες ανήκοντες σ' αυτό το ίδρυμα, ο μαθηματικός John Casti και ο επιστήμων υπολογιστικών συστημάτων Joseph Traub.

Ο Casti έθεσε το ερώτημα: «Μήπως ό

πραγματικός κόσμος είναι πάρα πολύ πολύπλοκος, σε βαθμό που υπερβαίνει τις αντιληπτικές μας ικανότητες;» Μερικές μαθηματικές περιγραφές είναι ανεπαρκείς και επί πλέον υπάρχουν φαινόμενα που αντίστανται σε κάθε περιγραφή.

Ο Traub έθεσε το ίδιο ερώτημα με ένα κάπως διαφορετικό τρόπο: Μπορούμε να ξέρουμε ποιά είναι εκείνα τα πράγματα που δεν θα μπορέσουμε να μάθουμε ποτέ; Είναι δυνατόν να αποδειχθεί ότι υπάρχουν όρια στην επιστήμη με τον ίδιο τρόπο που ο Gödel και ο Turing έδειξαν ότι υπάρχουν όρια για τα μαθηματικά ο πρώτος και ο δεύτερος για τον υπολογιστικό χώρο;

Δεν υπήρξαν άμεσες και οριστικές απαντήσεις στο ερώτημα, αλλά μάλλον κάποιες παρατηρήσεις.

Ο φυσικός Jackson παρατηρεί ότι πρέπει πρώτα να ορισθεί «τί είναι επιστήμη». Δίνοντας έναν ορισμό, θέτουμε αυτόμάτως κάποια όρια.

Ο S. Kauffman θεωρεί ότι η επιβίωσή μας εξαρτάται από την ικανότητά μας να κατατάσσουμε τα στοιχεία του κόσμου σε κατηγορίες. Όμως αυτό είναι δύσκολο.

Ο Gomory -πρώην πρόεδρος της I.B.M. παρατήρησε ότι είναι μειονέκτημα των παιδαγωγικών μας συστημάτων το ότι δίνουν πολλή εμφαση στα όσα γνωρίζουμε και όλίγη ή και καθόλου, στα όσα δεν γνωρίζουμε. Υπάρχει πάντα περιθώριο αμφιβολίας για το αν συλλαμβάνομε την πραγματικότητα ή αν νομίζομε μόνο ότι την συλλαμβάνομε. Και αναφέρει το παράδειγμα ενός έξω-γήινου που παρατηρεί δύο παϊκτες σκακιού να παίζουν μια παρτίδα. Θα μπορούσε ίσως με την παρατήρησή του να συναγάγει σωστά τους κανόνες του παιχνιδιού. Τί θα τον έπειθε όμως ότι όλοι κι όλοι οι κανόνες είναι αυτοί που ο ίδιος κατάλαβε;

Ο διάσημος μαθηματικός Chaitin, με βάση την αρχή της «μη πληρότητας» του Gödel προσβλέπει ότι στο μέλλον τα μαθηματικά θα τείνουν να γίνουν όλο και περισσότερο «πειραματική» επιστήμη, βασισομέ-

νη σε αριθμητικά πειράματα και ότι θα προσθέτουν συνεχώς στο «όπλοστάσιό» τους νέα αξιώματα, για να μπορούν να αυξήσουν το πεδίο των έρευνών τους. Αυτό όμως θα μειώνει αντίστοιχως τις αξιώσεις των μαθηματικών για αδιάσειστη βεβαιότητα και αλήθεια. Σύμφωνα με τον Chaitin, ο «άποχρών λόγος» για την ύπαρξη κάποιας μαθηματικής οντότητας, είναι αυτό που ονομάζομε «απόδειξη».

Να όμως που υπάρχουν προτάσεις για τις οποίες δεν μπορεί να εξηγηθεί το γιατί αληθεύουν.

Ο Chaitin απέδειξε ακόμα ότι δεν μπορούμε να ξέρουμε αν κάποιο πρόγραμμα υπολογιστού που διαθέτομε για την λύση κάποιου προβλήματος είναι ή κομψότερα δυνατή μέθοδος γι' αυτόν τον σκοπό.

Είναι πάντα δυνατόν να υπάρχει κάποιο πρόγραμμα πιο σύντομο, που μās είναι όμως άγνωστο. Διατυπώθηκαν και άλλες ιδέες από τους συμμετέχοντες, άλλες αισιόδοξες και άλλες απαισιόδοξες.

Ο Chaitin έφθασε να πει: Οί φυσικοί γνωρίζουν ότι κάθε εξίσωση είναι ένα ψέμα, υπονοώντας φυσικά, ότι η εξίσωση είναι μια προσπάθεια για προσέγγιση στην πραγματικότητα, χωρίς να μπορούμε ποτέ να βεβαιώσομε ότι δεν υπάρχουν παράγοντες που μās διαφεύγουν και γι' αυτό και η εξίσωσή μας δεν μπόρεσε να τους περιλάβει.

Οί συνεδριάζοντες δεν κατέληξαν σε όμοφωνία γνωμών και οί απόψεις που ακούσθηκαν ήταν πολύ διαφορετικές, ακόμα και παράδοξες. Μεταξύ των άλλων και ένα θερμοδυναμικό αδιέξοδο από το οποίο -όπως είπε ο Rössler- αδυνατούμε να ξεφύγομε: Συλλέγοντας πληροφορίες για τον κόσμο, συμβάλλομε στην αύξηση της έντροπίας του και κατά συνέπεια τον κάνομε πιο ακατάληπτο. Δηλαδή ένα είδος φαύλου κύκλου: Όσο πιο πολλά μαθαίνομε για τον κόσμο, τόσο πιο πολύ συντελοῦμε στο να μās γίνεται πιο δυσνόητος με την αύξηση της έντροπίας του και συνεπώς της αταξίας του.

Η «Επιστημονική Θεολογία» και τὸ τέλος τῆς ἐπιστήμης τῶν μηχανῶν.

Κάτω ἀπὸ τὸν περιέργο αὐτὸν τίτλο, ὁ Horgan ἐκθέτει ιδέες διαφόρων ἐπιστημῶν τοῦ αἰῶνος μας (τοῦ 20ου) ποὺ ἀνήκουν περισσότερο στὶς πτήσεις τῆς «ἐπιστημονικῆς φαντασίας» καὶ πολὺ ὀλιγότερο σὲ ὅ,τι ἔχουμε συνηθίσει νὰ θεωροῦμε ὡς ἐπιστήμη. Σ' ἓνα βιβλίο ποὺ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1929 ὁ χημικὸς Bernal, διατυπώνει τὴν ιδέα ὅτι ἡ ἐπιστήμη «σύντομα» θὰ δώσει στὸ ἀνθρώπινο γένος τὴν ἰκανότητα νὰ κατευθύνει τὴν ἐξέλιξή του, κατὰ τὴν βούλησή του. Μὲ τὴ γενετικὴ τεχνολογία θὰ βελτιώσουμε τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ὅμως ἐνδέχεται νὰ ἀπεμπολήσουν τὰ σώματα ποὺ «μᾶς κληροδότησε ἡ φυσικὴ ἐπιλογή» γιὰ νὰ «μεταφτυθεῖ»· σὲ πιὸ ἀποτελεσματικὲς κατασκευές. Μὲ βαθμιαῖες μεταβολές, τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ποὺ κληρονομήσαμε ἀπὸ τότε ποὺ ἐμφανίσθηκε ἐπάνω στὴν γῆ ἡ ζωὴ, θὰ τείνει νὰ ἐκλείψει, ἢ θὰ παραμείνει τελικὰ ὡς ἓνα περιέργο λείψανο. Νέο εἶδος ζωῆς θὰ ἀναπτυχθεῖ, στὴν ὁποία θὰ ὑπερτεροῦν τὰ διανοητικὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ ἔχουν διατηρήσει καὶ ὅλα τὰ διανοητικὰ ἐπιτεύγματα τῶν προϋπαρξάντων πολιτισμῶν. Τελικὰ, αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε «συνείδηση» μπορεῖ τελικὰ νὰ «ἐξαχθαθεῖ», νὰ «αἰθεροποιηθεῖ», χάνοντας τὸ ὑπόβαθρο τοῦ σφιχτοπλεγμένου ὀργανισμοῦ καὶ νὰ μετατραπεῖ σὲ μᾶζες ἀτόμων μέσα στὸ διάστημα ποὺ θὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους διὰ τῆς ἀκτινοβολίας!

Τέλος εἶναι ἐνδεχόμενο αὐτὰ τὰ νεφελώδη μορφώματα τῶν ἀτόμων νὰ μετατραποῦν καὶ τὰ ἴδια σὲ φωτεινὴ ἀκτινοβολία, ἀναγνωρίζεται ὅμως ὅτι τὸ ἂν αὐτὸ θὰ συμβεῖ ἢ ὄχι, εὐρίσκεται ἐκτὸς τοῦ πεδίου τοῦ προβλεψίμου μέλλοντος.

Ὁ Hans Moravec, σπεσιαλίστας στὴν κατασκευὴ ρομπότ, τοῦ πανεπιστημίου Carnegie Mellon, μοιάζει «μεθυσομένος» ἀπὸ τὶς ἴδιες του τὶς ιδέες. Ὁμιλεῖ γιὰ «παιδιὰ τῆς διανοίας» καὶ ἐννοεῖ «ἐξυπνες μηχανές» ἰκανὲς γιὰ πράγματα ποὺ δὲν μποροῦμε οὔτε νὰ φαντασθοῦμε! Ὁ Moravec, πιστεύει ὅτι

τὸ μέλλον ἀνήκει σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὶς μηχανές.

Μετὰ μία χιλιετία, τέτοιες μηχανές θὰ κάνουν «ὅλες τὶς δουλειές τοῦ νοικοκυριοῦ». Στὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς αἰῶνος, οἱ μηχανές θὰ εἶναι τόσο ἐξυπνες καὶ ἰκανές ὅσο οἱ ἄνθρωποι. Θὰ πάρουν στὰ χέρια τους ὅλα τὰ θέματα τῆς οἰκονομίας. Θὰ μείνουν βέβαια καὶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κάποιες τομεῖς γιὰ ἀπασχόληση ὅπως π.χ. ἡ «ποίηση» ποὺ προέρχεται ἀπὸ «ψυχολογικὲς φαντασιοπληξίες» ἀλλὰ ὅλα τὰ οὐσιαστικὰ θέματα θὰ τὰ ἀναλάβουν τὰ ρομπότ. Δὲν θὰ ἔχει ἔννοια τὸ νὰ διορίσει κάποιος ἓνα ἀνθρώπινο πλᾶσμα σὲ μιὰ ἐταιρεία, ἐπειδὴ γρήγορα οἱ μηχανές «θὰ τὸν ἀπομονώσουν στὸ ψυγεῖο» ὡς ἀνεπαρκῆ.

Τὰ ρομπότ θὰ παραγάγουν γιὰ τὴν ἀνθρώπινη πολὺ πλοῦτο καὶ θὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὶς μάστιγες τῶν παλαιότερων ἐποχῶν ὅπως ἡ φτώχεια, οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ἀρρώστιες! Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν οἰκονομικὴ τους δύναμη θὰ μποροῦν ἴσως νὰ ἐπηρεάζουν τὶς ἐταιρίες ποὺ θὰ διευθύνονται ἀπὸ ρομπότ. Στὴν ἀγορὰ, θὰ ὑπάρχει προτίμηση γιὰ τὶς ἐταιρίες ποὺ θὰ κατασκευάζουν ρομπότ μὲ «φιλικὴ διάθεση» γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ θὰ ἀποδοκιμάζονται οἱ ἐταιρίες ποὺ τὰ προϊόντα τους θὰ συμπεριφέρονται δύστροπα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Moravec ἀφήνει τὴν φαντασία του νὰ ξεχειλίσει λέγοντας ὅτι τὰ ρομπότ θὰ ἐξερευνήσουν τὸ διάστημα, θὰ βροῦν πρῶτες ὕλες, θὰ ἀναπτύξουν στὸ ἔπακρο τὴν ἀνίχνευση πληροφοριῶν.

Ὁ Moravec δὲν ἀποκλείει νὰ ὑπάρξει καὶ κάποιος εἶδος συναγωνισμοῦ μεταξύ τῶν «διανοοιμένων μηχανῶν», διότι χωρὶς ἀνταγωνισμό, δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσει ὁ νόμος τῆς ἐπιλογῆς. Ἴσως ὅμως ἀντὶ γιὰ ἀνταγωνισμό, νὰ ὑπάρξει ἀντιθέτως μιὰ διαρκὴς κατάσταση συνεργασίας, κατευθυνόμενης πρὸς τὴν ἀπόκτηση καθαρῆς γνώσεως.

Ὁ πολυτάλαντος Freeman Dyson, ποὺ ἔχει διακριθεῖ σὲ πολλὰ πεδία τῆς ἐπιστή-

μης, θεωρεί άπίθανη τήν ύπαρξη συνεργασίας πού νά όδηγεϊ σέ μιá μεγάλη ένοποίηση μεταξύ τών «φορέων τής διανοίας» φυσικών ή τεχνητών. Ό Dyson, στό έργο του «Άπειρο σέ όλες τές κατευθύνσεις» θεωρεϊ ότι ύπάρχει ένα είδος άρχής τής «μεγίστης ποικιλίας» ή άλλιώς «μεγίστης έτερότητας» και ίσως αυτή έξηγεί γιατί ύπάρχει τόσο πολλή βία και σκληρότης στόν κόσμο. Η άρχή αυτή έκδηλοΰται τόσο στόν κόσμο τής φυσικής πραγματικότητας όσο και στόν κόσμο τής διανοίας. Οί άρχικες συνθήκες και οί νόμοι τής φύσεως είναι τέτοια, πού νά μās κάνουν τó σύμπαν όσο γίνεται πιό ένδιαφέρον. Πάντοτε ύπάρχουν γεγονότα πού νά μās άποτρέπουν άπό τήν κατάληξη σέ μιá μόνιμη τροχιά. Τέτοια είναι οί προσκρούσεις κομητών, οί περιόδοι τών πάγων, τά όπλα, οί επιδημίες, τά σεξουαλικά προβλήματα, ή άμαρτία, ό θάνατος.

Δέν μπορούμε νά υπερινικήσουμε όλα αυτά τά προβλήματα και γι' αυτό ζούμε σέ κατάσταση τραγωδίας. Τελικά επιβιώνουμε άλλά μόλις και μετά βίας.

Ό Dyson διαφωνεί με τήν γνώμη τού Weinberg ότι όσο περισσότερο κατανοούμε τó σύμπαν, τόσο πιό άσκοπο μās φαίνεται.

Όχι! λέει, δέν μπορεί νά είναι άσκοπο ένα σύμπαν πού περιέχει διάνοηση και σκέψη. Θεωρεϊ ότι σέ ένα άνοικτό, διαρκώς επεκτεινόμενο σύμπαν ή διάνοηση θά μπορούσε νά ύπάρχει και νά επεκτείνεται έσασεί, έστω και με τήν μορφή «νέφους» άπό ιονισμένα σωματίδια, όπως φαντάσθηκε ό Bernal. Παρ' όλον ότι δέν συμμερίζεται τές ρηξικέλευθες ιδέες τών Moravec και Minsky ότι ή διάνοια πού έμφανίζεται σέ φορείς άπό ένόργανο ύλη θά αντικατασταθεϊ άπό τεχνητές διάνοιες, ό Dyson θεώρησε πιθανό ότι οί βιοτεχνολόγοι θά μπορούσαν κάποτε νά αναπτύξουν ένα διαστημόπλοιο «διανοούμενο» πού θά έχει τó μέγεθος ένός κοτόπουλου, θά μπορεί νά κινείται στόν χώρο με πτέρυγες πού θά μετατρέπουν σέ προωστήριο ένέργεια τó ήλιακό φώς. Αυτό τó «άστρο-κοτόπουλο» θά μπορεί νά φθάσει ως

τά άκρα τού ήλιακού συστήματος και πιό πέρα και νά χρησιμεύσει ως πρόσκοπος και άνιχνευτής. Ό Dyson προβλέπει ότι ή διάνοια θά διαποτίσει όλο τó σύμπαν και ότι όσονδήποτε και άν θελήσουμε νά προεκτείνουμε πρós τó μέλλον τούς όραματισμούς μας, θά θρίσκομε πάντοτε ένδιαφέροντα θέματα πού θά τραβοΰν τήν προσοχή μας.

Ό φυσικός Frank Tipler τού πανεπιστημίου Tulane, έχει μιá διαφορετική θεωρία, πού τήν όνόμασε θεωρία τού σημείου Ωμέγα.

Η θεωρία αυτή πού ό Tipler εκθέτει στό βιβλίο του «Η φυσική τής άθανασίας» προβλέπει ότι τó όλον σύμπαν θά μετασχηματισθεϊ σέ ένα «άπλό και παντογνώστη» υπολογιστή. Ό Tipler φαίνεται ότι ειλικρινώς δέν μπορεί νά διακρίνει τó είδος τής «εϊκαστικής» ή «εϊρωνικής» έπιστήμης πού καλλιεργεί, άπό τήν καθιερωμένη έμπειρική έπιστήμη.

Τό Σημείον Ω είναι ένας όρος πού ό Tipler δανείσθηκε άπό τόν Teilhard de Chardin και ύπονοεί τόν Θεό, πρós τόν Όποιο συγκλίνουν τά πάντα. Στην αντίληψη τού Tipler ή σύγκρισις γίνεται πρós αυτόν τόν υπερευπολογιστή πού θά ανακατασκευάσει και θά άναστήσει καθένα πού έξησε σ' αυτόν τόν κόσμο και μάλιστα σέ «βελτιωμένη έκδοση». Ό ίδιος ό Tipler λέει ότι ή έξάχρονη έγγονούλα του, άφοΰ παρηκολούθησε μιá συνέντευξη πού έδωσε σ' έναν ανταποκριτή τού Β.Β.С, τόν ρώτησε εάν ή γιαγιά της πού πέθανε μόλις προσφάτως, θά μπορούσε νά άναστηθεϊ ως «προσομοίωση σέ ήλεκτρονικό υπολογιστή!» Βεβαίως ό Tipler έμεινε άναυδος!

Τόσον ό Dyson όσον και ό Tipler όμιλούν για μιάν «Υπερδιάνοια» πού θά συμπεριλάβει τά πάντα, με τήν διαφορά ότι ή εικόνα τού Dyson προσιδιάζει πρós τήν άέναο διαστολή τού σύμπαντος και τήν διάπότησή του άπό τήν διάνοια, ένω ή εικόνα τής συγκλίσεως τών πάντων στό σημείον Ω προσιδιάζει στήν «μεγάλη συρρίκνωση» τó Big Crunch τών κοσμολόγων.

Στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του ὁ Horgan διατυπώνει μιὰ καθαρά μεταφυσική θεωρία, δικῆς του ἐπινοήσεως, ποὺ διαμόρφωσε ἐπειτα ἀπὸ συζητήσεις μὲ αἰρετικούς διανοούμενους.

Σύμφωνα μὲ αὐτήν, ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμο, γιὰ νὰ «καταπολεμήσει τὴν μεταλλαχολία ποὺ τὸν βασάνιζε μέσα στὴν μοναξιά του».

Ὅμως καὶ ὁ ἴδιος ἀμφιβάλλει πολὺ ἂν κάτι τέτοιο ἀληθεύει. Καὶ διατυπώνει στὸ τέλος τὸ ἐρώτημα: "Ἄν ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀληθινὴ ἐπιστήμη ποὺ βασίζεται σὲ ἐμπειρικά θεμέλια τελειώσει, τί μᾶς μένει νὰ πιστέψουμε;

"Ἐνα τέτοιο ἐρώτημα δικαιολογεῖται ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε γιὰ θεὸ τοῦ τὴν ἐπιστήμη καὶ εὐλόγως ἀνησυχεῖ γιὰ τὸ ἂν ἡ ἐπιστήμη καὶ εὐλόγως ἀνησυχεῖ γιὰ τὸ ἂν ἡ ἐπιστήμη φθάσει στὸ τέλος της.

Αὐτὴ ἡ περιήγηση στὸν χῶρο τῶν ἀτόψων καὶ τῶν «πιστευόντων» πολλῶν ἐπιστημόνων μᾶς ἐπιτρέπει νὰ καταλήξουμε στὰ ἐπόμενα συμπεράσματα:

- Οἱ ἠθικὲς ἀξίες ὅπως ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐντιμότητα, ἡ φιλαλληλία, τὸ πνεῦμα θυσίας δὲν προκύπτουν ὡς ἐπιστημονικὰ εὐρήματα.

Ἡ πηγὴ τους πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ ἀλλοῦ.

- Ἡ φιλοδοξία ὅτι ὅλα τὰ προβλήματα θὰ βροῦν λύση καὶ ὅτι ἡ ἐξιχνίαση τῶν μυστικῶν τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου καὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ διανοίας καὶ σώματος θὰ πραγματοποιηθεῖ ὡς τὴν τελευταία λεπτομέρεια, εἶναι ἀπλῶς ἕνας «εὐσεβῆς πόθος».

- Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἀντικειμενικοὶ τρόποι γιὰ τὴν προτίμηση μιᾶς ἐπιστημονικῆς θεωρίας ἐναντι μιᾶς ἄλλης, ἡ ἐκλογή γίνεται μὲ κριτήρια αἰσθητικά καὶ ὑποκειμενικά: εἶναι λίγο-πολύ «θέμα γούστου».

- Ἡ τάση τῶν ἐπιστημόνων γιὰ προσκόλληση σὲ μιὰ θεωρία, ἐπειδὴ αὐτὴ «δολεῖ καλά» μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ πλάνη. Χρειάζεται ἀγρυπνο μάτι καὶ προθυμία γιὰ τὴν ἀποδοχὴ νέων ἀτόψων ποὺ ταιριάζουν καλύτερα στὰ πράγματα.

-Εἶναι ἐπωφελῆς ἐνδεχομένως ὁ δανεισμός ἰδεῶν ἀπὸ ἕνα ἐπιστημονικὸ πεδίο σὲ ἕνα ἄλλο, ὅπως π.χ., ἡ ἔννοια τῆς κυτταρικής σχάσεως ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὴν βιολογία, ἐρμήνευσε σωστὰ τὸ φαινόμενο τῆς πυρηνικῆς σχάσεως ἢ ἀντιστοιχία εἶναι καλὴ, ὁμως οἱ μηχανισμοὶ διαφέρουν καὶ στοχεύουν σὲ διαφορετικὰ πράγματα. Ἐπιπλέον ἡ μεταφορά αὐτὴ ἀπὸ ἐπιστήμη σὲ ἐπιστήμη δὲν ἀποτελεῖ πανάκεια.

-Ἡ ἔννοια τῆς «φυσικῆς ἐπιλογῆς» δὲν καταργεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ τὴν καταθεῖναι. Ὁ γάλλος συγγραφέας Anatole France ἔχει πεῖ ὅτι «τύχη» εἶναι τὸ ψευδώνυμο τοῦ Θεοῦ ὅταν δὲν θέλει νὰ ὑπογράψει ἐπωνύμως.

- Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν καλοὶ ἐπιστήμονες ποὺ δὲν πιστεύουν ὁμως αὐτὴ ἡ θέση τους δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τὸ γνωστικὸ περιοχόμενο τῆς ἐπιστήμης των καὶ ἀντιστρόφως ἢ Πίστη σὲ Θεὸ δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν ὑπαρξὴ διαπρεπῶν στοχαστῶν καὶ ἐπιστημόνων ὅπως οἱ Pascal, Faraday, Maxwell, Cauchy, Ampère, Pasteur, Max Planck καὶ τόσοι ἄλλοι.

Ἐπιστήμονες ἐγνωσμένης ἀξίας, ὅταν ἀνοίγονται σὲ πτήσεις φαντασίας καὶ αὐτοσχεδιασμούς, χωρὶς νὰ συνειδητοποιοῦν ὅτι κάποια στιγμή ἔχουν ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς ἐπιστήμης τους, καὶ ὅτι κινοῦνται στὸν χῶρο τῆς μεταφυσικῆς, πραγματοποιοῦν ἀπλῶς τὸ «**φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν**».

Ἡ ἐπιστήμη εἶναι μιὰ ἀξία, δῶρο Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ὄχι μόνον γιὰ νὰ θεραπεύει τὶς ἀνάγκες του, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ὑπενθυμίξει τὴν θεϊκὴ Παρουσία: «**ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμασίοις Αὐτοῦ**». Εἶναι σὰν τὸ αἶμα ποὺ κυκλοφοροῦντας μέσα στὸ κυκλοφοριακὸ σύστημα, ζωογονεῖ τοὺς ἰστούς τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ συντηρεῖ τὴν ζωὴ.

Βγαίνοντας ὁμως ἔξω ἀπὸ τοὺς κανονικοὺς τοῦ ἀγωγούς, φέρνει ἐγκεφαλικά ἐπεισόδια, ἀναπηρίες, ἀκόμα καὶ θάνατο.

Ἔτσι καὶ ἡ ἐπιστήμη, βγαίνοντας ἀπὸ τὰ φυσιολογικά της ὅρια, γίνεται «**ὑβρις**».

I. Γ. ΞΥΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΚΡΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ

«Μάς έγκατέλειψαν τὰ παιδιά μας. Κουρασθήκαμε, τὰ φροντίσαμε, τὰ μεγαλώσαμε, τούς δώσαμε ὅ,τι εἶχαμε καί τώρα μόνη μέ τὸ σκυλάκι. Αὐτὸ εἶναι ἡ συντροφιά μου. Κινεῖται μέσα στοῦ σπίτι καί αἰσθάνομαι ὅτι κάποιον ἔχω. Τὸ περιποιῶμαι καί μέ εὐγνωμονεῖ».

Πικρὸ τὸ παράπονο τῆς ἠλικιωμένης κυρίας μέ τὰ γαλάζια ἐκφραστικά μάτια, πού προχωρεῖ ἀργά στοῦ δρόμο, κρατώντας τὸ ἄσπρο σκυλάκι τῆς ἀπὸ τὸ λουρί. Ἐνα μικρὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἄκακο ζώακι, πού πηδᾷ χαρούμενο τὸ ἠλιόλουστο πρωινό, τὴν κάνει νὰ ἐκφράσει τὸν καῦμό τῆς.

Ἡ φύση χαμογελά, τὸ σκυλάκι χαίρεται καί ἡ ἀνθρώπινη ψυχή τόσο βαρειά.

Τὸ μικρὸ σταμάτημα στοῦ δρόμο, οἱ δυὸ εὐχὲς γιὰ τὶς ἐορταστικὲς ἡμέρες, κάνουν τὸ ρυτιδωμένο πρόσωπο νὰ λάμψει. Κάποιος τῆς μίλησε, κάποιος τὴν ὑπολόγισε, κάποιος ἔδωσε δυὸ λεπτά ἀπὸ τὸ χρόνο του, κάποιος πρόσεξε τὸ σκυλάκι.

«Χρόνια πολλά. Καί τοῦ χρόνου. Ὑγεία», φώναξε μέ χαρὰ «Νὰ εἴσατε καλά. Νὰ ἔχετε καλὸ στη ζωὴ σας», συνέχισε.

Οἱ εὐχὲς ἔλεφταν βροχή. Ἡ διάθεση ἄλλαξε καί στεκόταν ἐκεῖ, στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, νὰ μιλήσει ἀκόμη. Τὸ εἶχε ἀνάγκη.

«Ὁ Θεὸς μαζί σου, καλή μου».

Πονεμένες ταλαιπωρημένες μορφὲς συναντᾶμε στοῦ δρόμο καί τὶς προσπερνᾶμε. Δὲν κοστίζει τίποτε τὸ χαμόγελο καί τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅ,τι ἀγαποῦν. Κι ὁμως, τρέχουμε, τρέχουμε διαρκῶς νὰ πιάσουμε πολλές φορὲς τὰ ἄπιαστα καί ξεχνοῦμε νὰ προσγειωθοῦμε στὴν καθημερινότητα καί ν' ἀπαλύνουμε τὸν πόνο τοῦ συνανθρώπου, πού ζῆ στὴ μελαγχολία καί τὴν πίκρα, τοῦ ἀγνωστου συναθρώπου, πού δὲν ἔχει κανέναν νὰ χαμογελάσει, τοῦ γέροντα, πού τὸν πνίγει ὁ πόνος τῆς μοναξιάς. Τρέχουν κι αὐτὰ τὰ παιδιά του, γιὰ τὰ ὅποια ἔδωσε τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του καί παραζαλίζονται καί τὸν ἀφήνουν μόνο κι ἀνήμπορο.

Τί θλίψις ἀλήθεια! Τί παιδιά ἐτοιμάσαμε γιὰ τὴν κοινωνία; Πῶς θὰ κρατήσουν τὴ δική τους οἰκογένεια; Πῶς θὰ γαλουχήσουν τὰ δικὰ

τους παιδιά, ὅταν τούς στεροῦν τὴν ἀξία, πού λέγεται παλπούς καί γιαγιά;

«Ἄκου γέρου συμβουλή καί παιδεμένο γνώση», λέει ἡ σοφία τοῦ λαοῦ. Αὐτὴ ἡ συμβουλή τοῦ γέρου, λείπει σήμερα συχνὰ ἀπὸ τὸ μικρὸ παιδί.

Οἱ ἠλικιωμένοι γίνονται μοναχικοὶ ἄνθρωποι καί λαχταροῦν λίγη στοργή, ἐνῶ τὰ «πολιτισμένα καί μορφωμένα» παιδιά τους τούς ἐγκαταλείπουν, γιατί δὲν θέλουν νὰ σηκώσουν τὶς εὐθύνες τους. Οἱ «γέροι» τους, δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο νὰ τούς δώσουν. Τούς τὰ ἔδωσαν ὅλα καί τώρα... εἶναι βάρος...

Τραγικὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς, πού συγκλονίζει περισσότερο τὶς Μεγάλες Ἡμέρες τοῦ χρόνου. Εἶναι μιὰ πραγματικὴ δυστυχῶς, πού δὲν μποροῦμε νὰ ἀμφισβητήσουμε καί προβληματιζόμαστε. Πού εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς Ἀγάπης;

Οἱ σοφοὶ πρόγονοί μας, ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, ἔδειχναν ἰδιαίτερο σεβασμὸ στοὺς γέροντες, Ὁ Ὅμηρος τούς ἀποδίδει μεγάλη τιμὴ. Στοὺς γέροντες κατέφευγαν οἱ νέοι γιὰ συμβουλὲς καί οἱ γέροι ἔστεκαν συμπαραστάτες καί παρηγοροῦσαν τούς νέους στὶς δύσκολες ὥρες. Ἡ πείρα τῆς ζωῆς βοηθοῦσε τούς νεότερους νὰ σκέφτονται καί νὰ ἐνεργοῦν σωστά. Μαζί ὁμως μέ τὸ σεβασμὸ στοὺς γέρους ὑπῆρχε καί ὁ σεβασμὸς στοὺς θεοὺς ἢ μᾶλλον ἐπειδὴ ὑπῆρχε ὁ σεβασμὸς στοὺς θεοὺς ὑπῆρχε καί ὁ σεβασμὸς στοὺς γέρους καί μάλιστα στοὺς γονεῖς.

Τὰ αἶτια, λοιπόν, εἶναι ἠθικά. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν Θεὸ φέρνει καί τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τούς γονεῖς. Εἶναι μιὰ πραγματικὴ ἀναμφισβήτητη.

Ὅμως ὑπάρχει ἐλπίδα. Τὴν δίνουν οἱ νέοι μέ ἦθος καί χριστιανικὰ ἰδανικά, πού ὄχι μόνον τιμοῦν καί συντροφεοῦν τούς γονεῖς τους στὴν κάμψη τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἔχουν δημιουργήσει καί οἱ ἴδιοι, χαρούμενες οἰκογένειες, πού τιμοῦν τὴν σημερινὴ κοινωνία. Εἶναι λίγοι. Ὅμως **«μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ».**

Ἀπὸ κει περιμένουμε τὴν Ἀναγέννηση.

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΣΗ

Οι ακόλουθες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας εἶναι μιὰ συλλογή ἀπὸ πολύτιμα πετράδια. Μιὰ δραματολογία ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων καὶ τελειώνει τὴ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως. Μὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι μόνο ἡ σκιά τῆς πραγματικότητος ποὺ ξεπερνᾷ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα μέτρα.

Ἐνα δραματικὸ περιστατικὸ ποὺ κυριαρχεῖ στὴν ἀκολουθία τῆς Μεγάλης Τρίτης (ὄρθρος τῆς Μ. Τετάρτης), δίνει τὸν τόνο καὶ τὸ θέμα στὰ περισσότερα τροπάρια. Ἡ μετάνοια τῆς ἁμαρτωλῆς γυναίκας. Χθὲς ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλοῦσε σὲ μιὰ πνευματικὴ προετοιμασία. Σήμερα μᾶς φέρνει ἕνα παράδειγμα. Μιὰ κοινὴ γυναίκα ποὺ πλησιάζει τὸν Χριστό, ξεχύνοντας στὰ πόδια Του τὰ μῦρα τῆς ἀγάπης της καὶ τὰ δάκρυα τῆς μετάνοιάς της. Ὁ Χριστὸς δέχεται καλόγνωμα τὴν προσφορά. Καὶ χαρίζει τὴν ἄφεση.

Τὸ Κοντάκιο παρουσιάζει τὸν ἄνθρωπο ποὺ, παραδειγματισμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναίκα, ἐξετάζει τὸν ἑαυτὸ του:

*Ἐπὲρ τὴν πόρνην, ἀγαθὴ, ἀνομήσας
δακρύων ὄμβρους οὐδαμῶς σοι προσῆξας.*

Καὶ νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ προσπέσει ταπεινὰ καὶ νὰ ζητήσῃ συγγνώμην.

Στὰ ιδιόμελα τῶν Αἰώνων, γεμᾶτα ἀντιθέσεις καὶ ποιητικὲς εἰκόνας, κυριαρχεῖ καὶ πάλιν ἡ ἴδια μορφή: ἡ ἄσπρη γυναίκα. Μέσα στὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς της, ἔλαμψε ξαφνικὰ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Μὲ δάκρυα στὰ μάτια Τὸν ἱκετεῦει:

Διάλυσον τὸ χρέος ὡς καγὼ τοὺς πλοκάμους,

ἀγάπησον φιλοῦσαν τὴν δικαίως μισομένην.

Στὰ ἀπόστιχα ἐπανέρχεται ἡ ἴδια εἰκόνα τῆς ἁμαρτωλῆς:

*Σήμερα ὁ Χριστὸς παραγίνεται
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου.*

Ἐκεῖ ποὺ διδάσκει, ἐμφανίζεται ξαφνικὰ ἡ ἁμαρτωλὴ γυναίκα. Ὅλοι ταράσσονται. Αὐτὴ ἐκεῖ; Μέσα σ' ἕνα τίμιον σπίτι; Μποροῦν στὸν Χριστό; Μιὰ πόρνη; Ἐκείνη προχωρεῖ ἀργά, σὰν ὑπνωτισμένη. Κρατᾷ στὰ χέρια της ἕνα ἀλαβάστρινον βάζο, γεμᾶτο μῦρο. Πλησιάζει τὸν Θεῖο Διδάσκαλο ποὺ τὴν κυττάζει κατάματα. Χύνει στὰ πόδια Του τὸ πολύτιμο μῦρο καὶ σωριάζεται μπροστὰ Του, ἀφήνοντας μιὰ φωνὴ γεμάτη πόνο:

*Ἴδε τὴν δευθυσιμένην τῇ ἁμαρτίᾳ,
τὴν ἀπεγνωσμένην διὰ τὰς πράξεις,
τὴν μὴ δδελυχθεῖσαν παρὰ τῆς σῆς ἀγαθότητος.*

Οἱ λυγμοὶ τὴν ταράζουν. Καὶ τὰ δάκρυα ποὺ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια της ἀνακατεύονται μὲ τὸ μῦρο. Ὑστερα, λύνει τὰ πλούσια μαλλιά της καὶ σκουπίζει μ' αὐτὰ τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ὥρα τοῦ δοξαστικοῦ. Τὸ τελευταῖο τροπάριο τῆς ἀκολουθίας. Τὸ φημισμένο τροπάριο τῆς Καισιανῆς. Γραμμμένο ἀπὸ μιὰ γυναίκα γιὰ μιὰ γυναίκα, κλείνει μέσα του ὅλη τὴν τρυφερότητα καὶ τὸ πάθος τῆς γυναικείας ψυχῆς. Ἐμπνευσμένο ἀπὸ μιὰ ἀγία γιὰ μιὰ ἁμαρτωλή, εἶναι γεμᾶτο συμπάθεια. Ἐνα ποίημα ἀπαράμιλλο, γεμᾶτο λυρισμὸ καὶ δύναμη:

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή.

Δὲν ἔχει τίτλους. Δὲν ἔχει κἂν ἕνα ὄνομα. Τὸ ὄνομά της εἶναι «ἁμαρτωλή». Ἡ ἁμαρτωλὴ κάθε ἐποχῆς. Ὅμως, μέσα στὰ κούφια καὶ πρόοστυχα λόγια ποὺ φτάνουν στ' αὐτιά της, μέσα στὶς ταπεινὲς κολακίαις γιὰ τὴν ὁμορφιά της, ξεχωρίζει μιὰ φωνὴ ποὺ ἰσχυρὰ παραξένα. Σὰν νὰ εἶναι ἡ ἡχώ τῆς κουρασμένης της καρδιᾶς: «**Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς**». Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἀμφιβάλλει καθόλου γι' αὐτό. Αἰσθάνεται ἤδη τὴν θεϊκὴ παρουσία

Του.

Πλησιάζει τὸν Κύριο, κρατῶντας στὰ χέρια της τὰ μῦρα. Μυροφόρος πρὶν ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό. Παρακαλεῖ:

*Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρῶν
ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ.*

Πέφτει στὰ γόνατα:

*Κάμφθητί μου πρὸς τοὺς στεναγμούς τῆς
καρδίας*

ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς τῆ ἀπάτῳ σου κενώσει.

Φιλάει τ' ἄχραντα πόδια Του. Στρέφεται πάλι στὸν Χριστὸ ἢ φτωχὴ γυναίκα:

*Ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων σου
ἀδύσους*

τίς ἐξιχνιάσει, ψυχοῶστα Σωτήρ μου;

Ποιὸς ἀλήθεια μπορεῖ ποτὲ νὰ μάθῃ τίς ἀμέτρητες ἀμαρτίες μας; Μὰ καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ ὅλο τὸ βάθος τὸ ἀπύθμενο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Κανείς. Ἐνα μονάχα ξέρουμε: "Ὅσο βρώμικος κι ἂν εἶναι ὁ χιτώνας τῆς ψυχῆς μας, ὅσο κι ἂν τὸν κυλίσουμε στὸ βοῦρκο, ὅταν θὰ μπῆ μέσα στὸν ὠκεανὸ τῆς ἀγάπης Του, θὰ καθαριστῇ καὶ θὰ γίνῃ πιὸ ἄσπρος κι ἀπ' τὸ χιόνι τὸ ἀπάτητο. Ἄρκεῖ νὰ πέσουμε στὰ πόδια Του σὰν τὴν ἀμαρτωλὴ γυναίκα, «ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει». Τὸ ἔλεός Του ἀμέτρητο. Ἄς μὴν ἀμφιβάλλουμε γι' αὐτό.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΥΡΟΦΟΡΟΙ ΜΥΡΑ ΦΕΡΟΥΣΑΙ

*Κάνιστρα μυροφόρα
τῶν Γυναικῶν τὰ χέρια,
μύρα κρατοῦν πολύτιμα
μὲ δάκρυ «κερασμένα».
Σπεύδουν οἱ Μυροφόρες
μ' ὄδυρμούς, κυκλώνουνε
τὸν Τάφο Σου, Χριστέ μου,
μὰ Τὸν θωροῦμε ἀδειανό,
ἀπορρημένες στέκουν.
Καὶ σὰν γροικᾶν τὸ ξένο,
μέγα κεῖνο Θαῦμα,
ἀπὸ ἀγγέλου οὐρανόλαλου
τὸ στόμα, σκιρτοῦν, ἀγάλλονται.
Κι ὅπως ταιριάζει σὲ παιδιὰ
πασίχαρα, τρέχουν στοὺς Ἀποστόλους
φέρνουν ἰ' ἀγγελικὸ τὸ λάλημα
ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ,
κι εἶναι τὸ ἔλεός Του οὐρανὸς
τὸν κόσμον περιβάλλει.*

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΠΑΣΟΓΛΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ

«Η ΚΑΙΝΗ ΚΤΙΣΙΣ»

Μήνας Ἀπρίλιος, μήνας τῆς ἀνοίξεως, ἀλλὰ καὶ μήνας μεγάλων θρησκευτικῶν συγκινήσεων καὶ πνευματικῶν μηνυμάτων μετὰ τὴν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα.

Εἶναι ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία ὁ λαὸς μας κατὰ μεγάλη πλειοψηφία ἐκδηλώνει τὰ θρησκευτικὰ του αἰσθήματα, κατακλύζοντας τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τῶν ἀστικῶν κέντρων καὶ τῆς ὑπαίθρου, γιὰ νὰ παρακολουθήσει τὶς κατανυκτικὰς Ἀκολουθίας τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἑορτάσει στὴν συνέχεια πανηγυρικὰ τὴν Ἀνάστασή Του μετὰ τὸν τρόπον ποὺ ὀρίζουν οἱ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά του.

Αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις γίνονται ἀφορμὴ νὰ ὀμιλοῦν καὶ νὰ γράφουν ξένοι ἐπισκέπτες γιὰ τὴν θρησκευτικότητα τῶν Ἑλλήνων, γεγονός ποὺ τοὺς κάνει νὰ τοὺς ξεχωρίζουν στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Δυτικοευρωπαίους, οἱ κοινωνίες τῶν ὁποίων εἶναι σὲ ὑψηλὸ ποσοστὸ θρησκευτικὰ ἀδιάφορες.

Βέβαια δὲν μπορεῖ κανεὶς παρὰ νὰ ἐκτιμήσει ὡς θετικὸ στοιχεῖο τὸ φαινόμενο αὐτὸ καὶ νὰ τὸ θεωρήσει ὡς εὐόμιον σημεῖο γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅμως ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα βήματα. Αὐτὴ ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια ποὺ ἔχει τὴν πηγὴ τῆς στὴν μακραίωνη ἑλληνορθόδοξη παράδοση πρέπει νὰ ἀξιοποιηθεῖ προκειμένου νὰ ἀποκτήσει πνευματικὸ βάθος καὶ νὰ δώσει καρπούς.

Καὶ πρῶτα ἀπὸ ὅλα, ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ ἔτος τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου πηγάζει ἓνα αἶσθημα νίκης καὶ αἰσιοδοξίας, τὸ ὁποῖο τόσο ἀνάγκη ἔχουν οἱ ἄνθρωποι τῆς

ἐποχῆς μας, ποὺ σὲ μεγάλο ποσοστὸ κατέχονται ἀπὸ ἄγχος καὶ ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ μέλλον.

Συνέπεια τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι μία νέα τάξη πραγμάτων «ἡ καινὴ Κτίσις», τὴν ὁποία καλεῖται νὰ ζήσει ὁ πιστὸς λαὸς σὰν ἄτομα καὶ ὡς κοινωνία.

Πέρα λοιπὸν τῶν ἱερῶν συγκινήσεων ποὺ ἐν πολλοῖς ἔχουν παροδικὸ χαρακτήρα καὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐθίμων, τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως πρέπει νὰ ἀποκτήσει μονιμώτερες βάσεις στὶς ψυχὰς τῶν πιστῶν καὶ νὰ γίνῃ πηγὴ ἐσωτερικῶν ἀναγεννήσεων.

Εὐθύνη λοιπὸν τῶν πιστῶν -καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Ἀκτίων»- εἶναι ἡ ἀξιοποίηση τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν συμμετοχὴ τοῦ καθενὸς στὸ εὐγενὲς καθήκον γιὰ τὸν ἀπανευαγγελισμό τοῦ πλησίον.

ΜΕ ΑΙΣΘΗΜΑ ΕΥΘΥΝΗΣ

Γιὰ ἐβδομάδες -δικαιολογημένα ἴσως- ἡ ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη, ὁ πολιτικὸς κόσμος καὶ ἰδιαίτερα τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως ἀσχολήθηκαν μετὰ τὸ κουρδικὸ θέμα, τὴν σύλληψη τοῦ ἡγέτου τῶν Κούρδων, τὶς τουρκικὰς ἀντιδράσεις, τὶς ἐπιπτώσεις ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας στὶς ἑλληνοτουρκικὰς σχέσεις, στὸ ἐνδεχόμενο ἐνὸς θερμοῦ ἐπεισοδίου στὸ Αἰγαῖο. Μέχρις ἐδῶ εἶναι εὐλόγο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ γιὰ τὸ θέμα αὐτό, τὸ ὁποῖο σχετίζεται μετὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν στὴν πατρίδα μας.

Ὅμως ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ μέχρις ἐκεῖνου, ὅπου ὅσοι εἶχαν μία ἄμεση ἢ καὶ ἔμμεση ἐμπλοκὴ μετὰ τὴν ἱστορία αὐτή, νὰ ἐμφα-

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

νίζονται στις διάφορες όθόνες για να εκθέσουν την δική τους δραστηριότητα, τις πιθανές άγνωστες εν πολλοίς έκδοχές στην εξέλιξη αυτής της υποθέσεως και να δώσουν έτσι επιχειρήματα στην τουρκική πλευρά με όμοιολογίες Ελλήνων για υποστήριξη εκ μέρους της χώρας μας στο άπελευθερωτικό κίνημα των Κούρδων, οι αντιδικίες των κομμάτων επί των χειρισμών των υπευθύνων στην υπόθεση αυτή, οι ατεκμηρίωτοι συνήθως καταγγελίες για προδοσίες, όλα αυτά επιβεβαιώνουν σχετική δήλωση, ότι είμεθα λαός των υπερβολών και θέτουν το ερώτημα: Σε τί όλα αυτά εξυπηρετούν το έθνικό συμφέρον;

Βέβαια θα μπορούσαν πολλοί να αντείπουν ότι ούτως ή άλλως και χωρίς αυτές τις δηλώσεις και την ποικίλη φλυαρία στο θέμα αυτό, οι Τούρκοι θα έκαναν την δική τους προπαγάνδα για να κατηγορήσουν την χώρα μας. Άλλο όμως είναι να είναι αυθαίρετοι και υποθετικοί οι ισχυρισμοί των Τούρκων και άλλο να τους δίδονται επιχειρήματα από ελληνικής πλευράς.

Και όλα αυτά για να ικανοποιήσουν μερικοί την φιλοδοξία τους προβάλλοντας ή και μεγαλοποιώντας την δράση τους και τις απόψεις των και από την άλλη πλευρά οι τηλεοπτικοί σταθμοί, εκμεταλλεζόμενοι το ενδιαφέρον και την περιέργεια του κοινού για ενημέρωσή του επί του συγκεκριμένου θέματος, να έπωφελούνται της ευκαιρίας να αύξησουν τα έσοδά τους με την παράλληλη προβολή κερδοφόρων διαφημιστικών προγραμμάτων.

Άλλα σε τέτοια θέματα, τα οποία άπτονται της ασφάλειας και της γαλήνης του τόπου, οι παραπάνω λόγοι είναι πολύ μικροί για τέτοια σφάλματα.

Η σύνταξη των δελτίων ειδήσεων, οι συζητήσεις και ο σχολιασμός επί θεμάτων εθνικής ασφάλειας, είναι πολύ σοβαρή υπόθεση και όσοι επιμελούνται αυτών πρέπει να έχουν ύψηλο το αίσθημα της ευθύνης αποσκοπούντες μόνον στο έθνικό συμφέρον.

Δεν μπορεί κανείς παρά να εκφράσει την πλήρη ικανοποίησή του για την απόφαση της Ίεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος για την χορήγηση εκ των περιορισμένων εσόδων του Εκκλησιαστικού Ταμείου αξιόλογου ποσού για τις οικογένειες που θα αποκτήσουν τρίτο παιδί, άρχης γενομένης εκ των άκριτων περιοχών.

Είναι μιὰ επιβεβλημένη εκ των πραγμάτων πρωτοβουλία, ή όποια μετουσιώνει σε πράξη τὰ κηρύγματα της Εκκλησίας περι τεκνογονίας, προκειμένου να αντιμετωπισθεί ρεαλιστικά ένα από τὰ σημαντικότερα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας ή παραμέληση και ή άδιαφορία επ' αυτού του θέματος θα έχει άκρως δυσμενείς έπιπτώσεις για την ελληνική φυλή στις προσεχείς δεκαετίες.

Βεβαίως τὸ πρόβλημα της υπογεννητικότητας δέν όφείλεται αποκλειστικά σε οικονομική αδυναμία των οικογενειών να αναθρέψουν περισσότερα από δύο παιδιά, όμως ή ένθάρρυνση που δίδεται με την οικονομική αυτή παροχή εκ μέρους της Εκκλησίας αίρει εύλογοφανή επιχειρήματα υπέρ της όλιγοτεκνίας και ένισχύει όσους έχουν την διάθεση να αποκτήσουν περισσότερα παιδιά. Είμαι άλλωστε ένα μέτρο τὸ όποίο έχει αποδώσει θετικά υπέρ της αύξήσεως των γεννήσεων και σε άλλες χώρες, που αντιμετωπίζουν τὸ ίδιο ζήτημα, που άπασχολεί την Ελλάδα του 2000.

Η απόφαση αυτή της Ίεράς Συνόδου είναι ένα άκόμη δείγμα σημαντικό του νέου πνεύματος, τὸ όποίο πνέει τὸ τελευταίο διάστημα στην Έλλαδική Εκκλησία.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΗΡΙΑΛ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Αυξήθηκε έντυπωσιακά και επικίνδυνα η παιδική τηλεθέαση κατά τη φετινή τηλεοπτική περίοδο 1998-99. Το σημαντικότερο είναι ότι η αύξηση δεν οφείλεται μόνο στα παιδικά προγράμματα, αλλά κυρίως στις ελληνικές τηλεοπτικές σειρές! Τα παιδιά άναδεικνύονται στους φανατικότερους τηλεθεατές των ελληνικών σήριαλ, περισσότερο κι από τους γονείς τους: **40 έως 60% των παιδιών** παρακολουθούν φανατικά την ελληνική τηλεοπτική ύποκουλτούρα.

Καθισμένα επί τρεις τουλάχιστον ώρες καθημερινά μπροστά στους τηλεοπτικούς δέκτες, κυρίως μεταξύ 8 και 11 το βράδυ, περιμένουν να δουν με ποιόν πρωτότυπο τρόπο θα άπατήσει ο σύζυγος τη σύζυγο, να μαντέψουν ποιός είναι ο πατέρας του παιδιού που περιμένει ή πρωταγωνίστρια, να μάθουν πώς γίνεται ένας αποτελεσματικός έκδιασμός, ή πώς μπορούν, πατώντας επί πτωμάτων κυριολεκτικά, να επικρατήσουν!

Ταυτόχρονα και έντελως ύποκριτικά εμείς οι «μεγάλοι» δηλώνουμε ότι θέλουμε να προστατεύσουμε τα παιδιά μας από την παιδική διαφήμιση και έπεξεργαζόμαστε τον εξορθολογισμό της νομοθεσίας που θα αποκλείει τις διαφημίσεις παιχνιδιών από την τηλεόραση, ενώ τα παιδιά μπορούν άνετα να βλέπουν διαφημίσεις και έκπομπές για ενήλικους!

Έντυπωσιακό είναι ότι ακόμα και οι αρχιτέκτονες της παγκόσμιας σύγχρονης τηλεόρασης αρχίζουν να ανησυχούν για την κατάσταση της. Η φημισμένη αμερικανίδα τηλεπαρουσιάστρια Όπρα Γουίνφρεϊ δηλώνει την έντονη αγωνία της γι' αυτά που βλέπουμε στην τηλεόραση και αναρωτιέται **«πόσο χαμηλά μπορούμε να φτάσουμε»**. Και καταλή-

γει απογοητευμένη: *«Ο τηλεοπτικός κορσμός έπληθε... Μας μένει να αρχίσουμε να σκοτώνουμε ζωντανά στον αέρα!»*.

Κι εμείς στο επόμενο δελτίο ειδήσεων θα αναρωτιώμαστε, μαζί με τους εμβρόντητους δημοσιογράφους και τους κάθε λογής «ειδικούς» και «πνευματικούς» ανθρώπους (πολλοί από τους οποίους είναι δημιουργοί τέτοιων τηλεοπτικών σειρών) πώς αυξήθηκε η παιδική έγκληματικότητα, οι αμβλώσεις της εφηβικής ηλικίας, ή παιδική πορνεία! Χωρίς ίχνος πνευματικής ευθύνης απέναντι στις παιδικές εικόνες του Θεού!

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Οικονομολόγος

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

Άποφασιστικό ρόλο διαδραματίζουν στην προβληματική ζωή των κρατουμένων της Αττικής οι Κύκλοι Φυλακών Άνδρών και Γυναικών της Ένωσέας μας. Η συνετής και σταθερή παρουσία των μελών των Κύκλων μας επί δεκαετίες στους δύσκολους αυτούς χώρους έχει έδραιώσει μια πολύ σημαντική και βαθιά φιλική και πνευματική επικοινωνία με τους τροφίμους των φυλακών.

Ο Κύκλος Φυλακών Άνδρών επισκέπτεται ανά δεκαπενθήμερο το Σωφρονιστικό Κατάστημα Άνγλικών του Αιβάνα. Παρά την μετακίνηση των ανηλίκων κρατουμένων από τον Κορυδαλλό, τα μέλη του Τομέα υπερπηδούν τη δυσκολία της απόστασεως και συνεχίζουν την προσπάθεια.

Στις 27 Δεκεμβρίου συνεργάτες του Κύκλου παρέστησαν στην Θεία Λειτουργία που έγινε από τον π. Παύλο Τσαούσογλου και στη συνέχεια παρεκάθησαν στο γεύμα που τίμη-

σε με την παρουσία του ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος. Στις 16 Ἰανουαρίου, μετὰ ἀπὸ ἀγιασμό καὶ κοπή τῆς βασιλόπιτας, ἐγίνε ἡ καθιερωμένη γιορτή, πλαισιωμένη με τραγούδια καὶ δῶρα γιὰ τοὺς 250 νεαροὺς κρατούμενους. Ἐπίσης στίς 8 Φεβρουαρίου ἐγίνε ἡ ἐτήσια συνεστίαση πρὸς τιμὴν τῶν σωφρονιστικῶν ὑπαλλήλων. Οἱ σωφρονιστικοὶ ὑπαλλήλοι ἐκτιμοῦν ιδιαίτερος αὐτὴ τὴν εὐκαιρία ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴ ἐκδήλωση τιμῆς γιὰ τὸν κλάδο τους καὶ προάγει τὴν καλὴ συνεργασία τοῦ Κύκλου μαζί τους.

Ἀδιάκοπα συνεχίζεται καὶ ἡ ἑβδομαδιαία ἐπίσκεψη συνεργατῶν τοῦ Κύκλου Φυλακῶν Ἄνδρῶν στὸ περίπτερο ψυχοπαθῶν φυλακισμένων τοῦ Δημοσίου Ψυχιατρείου Δαφνίου.

Ὁ **Κύκλος Φυλακῶν Γυναικῶν** ἐπισκέπτεται κάθε Πέμπτη ἀπόγευμα τὶς Γυναικεῖες Φυλακὲς Κορυδαλλοῦ. Τριάντα κυρίες ἐπισκέπτονται τὶς κρατούμενες καὶ καλλιεργοῦν ἀθόρυβα προσωπικὴ ἐπικοινωνία μαζί τους. Ὁργανώνονται 10 κύκλοι στοὺς ὁποίους, μετὰ ἀπὸ ἐναρκτήρια προσευχή, συζητοῦνται θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὶς κρατούμενες καὶ μποροῦν νὰ ἀποδοῦν ψυχικὰ ὠφέλιμα γι' αὐτές. Στις ἐπισκέψεις προσφέρονται πάντα γλυκίσματα καὶ δῶρα ἐνῶ σὲ συνεργασία με τὴν διεύθυνση τῶν φυλακῶν δίνεται οἰκονομικὴ ἐνίσχυση στίς κρατούμενες ποὺ δὲν ἔχουν ἐπισκεπτήριο. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκιση, στὸν Ξενῶνα Ἀποφυλακισμένων Γυναικῶν γίνεται μιὰ σημαντικὴ προσπάθεια κοινωνικῆς ἐπανεντάξεώς των. Ὑπεύθυνοι τῶν Κύκλων Φυλακῶν εἶναι ὁ κ. Σταμάτης Μπόλας γιὰ τοὺς ἄνδρες, καὶ οἱ κυρίες Δανάη Πανατζοπούλου καὶ Ἀναστασία Παπακωνσταντίνου γιὰ τὶς γυναῖκες.

Τὴν Κυριακὴ 2 Μαΐου θὰ γίνε ἡ μηνιαία **Θεῖα Λειτουργία** γιὰ τὰ μέλη καὶ τοὺς φίλους τῆς Ἐνώσεώς μας στὸ παρεκκλήσιο τῆς Μεταμορφώσεως τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «ΖΩΗ» στὴν Ἁγία Παρασκευή. Θὰ ἀκολουθήσει προβολὴ φωτεινῶν διαφανειῶν (slides) με θέμα «Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης», μιὰ πα-

ραγωγὴ τοῦ Τομέα Μέσων Ἐνημέρωσης τῆς Ἐνώσεώς μας.

Τὸ **Σεμινάριο Θετικῶν καὶ Βιολογικῶν Ἐπιστημῶν**, με συντονιστὴ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. Γεώργιο Κοντόπουλο, θὰ γίνε τὸ Σάββατο 24 Ἀπριλίου, ὥρα 18.30' μ.μ. στὸν 6ο ὄροφο τοῦ Καρυτση 14, με θέμα: «*Τὸ καθιερωμένο πρότυπο στὴ φυσικὴ τῶν σωματιδίων*» καὶ ὁμιλητὴ τὸν κ. Νικόλαο Μουτσόπουλο, Μηχανολόγο Μηχανικὸ.

Ὁ **Κύκλος Νομικῶν** θὰ συναντηθεῖ τὴ Δευτέρᾳ 19 Ἀπριλίου καὶ ὥρα 19.30 μ.μ. στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Δ. Λιαρομάτη, Βουλῆς 17, 4ος ὄροφος, Πλατεία Συντάγματος.

Ὁ **Κύκλος Ἰατρῶν** θὰ συναντηθεῖ στὸ γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε. τὴν Κυριακὴ 25 Ἀπριλίου, ὥρα 11.00 π.μ. με θέμα: «*Ἡ γέννηση τοῦ νοσοκομείου στὴν Ἐκκλησία τῶν Ἀνατολικῶν Πατέρων*».

Ὁ **Κύκλος μελέτης Ἁγίας Γραφῆς γυναικῶν** θὰ γίνε τὴν Πέμπτη 22 Ἀπριλίου καὶ ὥρα 10.30 π.μ. στὸ γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε. Ἐξάλλου, με τὴν συνδρομὴ τῶν μελῶν τοῦ Κύκλου, οἱ «*φίλες τῆς βιβλιοθήκης*» ἀπέστειλαν, κατὰ τὸν προηγούμενο μήνα, δέματα με βιβλία καὶ περιοδικὰ χριστιανικοῦ καὶ μορφωτικοῦ περιεχομένου στὰ χωριὰ Κερπινὴ Καλαβρυτῶν, Ἁγ. Χριστόφορο Πτολεμαΐδος, Κορησὸ Καστοριάς, Κονάκια Γυθείου, Προσήλιο Καλαμάτας καὶ στὸ ὄρεινὸ Καρπενήσι, πάντα σὲ συνεργασία με τοὺς ἱερεῖς τῶν τοπικῶν ἐνοριῶν.

Τέλος, ὁ **Κύκλος νέων ἐπιστημόνων** θὰ συναντηθεῖ τὴν Κυριακὴ 25 Ἀπριλίου με θέμα «*Χριστιανικὸς Ὑπογραμμὸς*» καὶ εισηγητὴ τὸν κ. Χρ. Διακόπουλο, Ὁμότιμο καθηγητὴ τοῦ Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οἱ συναντήσεις γίνονται στὴν αἶθουσα Βερίτη, Καρύτση 14, στίς 11.00 π.μ.

TOMEAS MESSON
ENHMERΩΣΕΩΣ Χ.Ε.Ε.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΒΟΥΡΝΟΥΣ

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1998 πέθανε ξαφνικά στην Χίο όπου έμενε, σε ηλικία 64 ετών, ο γιατρός Μιχάλης Βουρνούς, μέλος της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων.

Ο Μιχάλης Βουρνούς ζούσε και άκτινοβολούσε τον Χριστό και δίδασκε με το παράδειγμά του.

Επί 35 χρόνια, μετά τις σπουδές του στην Αθήνα και το Φράϊμπουργκ της Γερμανίας, άσκησε το επάγγελμα του μικροβιολόγου στην ιδιαίτερη πατρίδα του την Χίο με ιδιαίτερη ευσυνειδησία και ευθύνη, ήτο δέ εξαιρετικά αγαπητός από ολόκληρη την Χιακή κοινωνία.

Εδημιούργησε μία ύποδειγματική χριστιανική οικογένεια με 5 παιδιά και τέσσερα εγγόνια.

Ήτο από τα πρώτα μέλη του Κύκλου Φυλακών της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων και από την Χίο όπου έμενε δέν παρέλειπε να ενισχύει ήθικά και οικονομικά την προσπάθεια για τους φυλακισμένους.

Υπήρξε:

Στενός συνεργάτης της Χριστιανικής Έστίας Χίου «Αλέξανδρος Γιάλας».

Μέλος και πρόεδρος κατ' επανάληψη

του Ίατρικού Συλλόγου Χίου.

Μέλος του Φιλοτεχνικού Όμιλου Χίου.

Μέλος και Πρόεδρος του Συλλόγου Πολυτέκνων Χίου.

Συνέβαλε στην δημιουργία της σύγχρονης Φοιτητικής Έστίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Εργάσθηκε και προσέφερε σημαντικές υπηρεσίες:

στο Γηροκομείο Χίου «Ζωξής Μιχαηλινός»,

στον Έλληνικό Έρυθρό Σταυρό,

στην Ίατρική Έταιρεία Χίου,

στο Ίδρυμα «Χρήστου και Μαρίας Μαμαλή»,

στο Ίδρυμα «Γεωργίου Γιαμού».

Υπήρξε Νομαρχιακός Σύμβουλος, και πρόεδρος του Νομαρχιακού Συμβουλίου Χίου.

Η κηδεία του ήτο πάνδημος στην ιδιαίτερη πατρίδα του τα Θυμιάνα της Χίου και όλος ο χιώτικος τύπος αφιέρωσε θερμές νεκρολογίες για τον αείμνηστο Μιχάλη Βουρνού.

Η μνήμη του ως είναι αιωνία.

ΤΑΚΗΣ ΜΠΟΛΑΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεί την 1ην εκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Ακτίνες», οδός Καρύτση 14, 105 61 Αθήνα, Τηλ. 3235-023. Εκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ίατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Αθήνα. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ίπποκράτους 189, 114 72 Αθήνα. Τιμή τεύχους δρχ. 200. Ετησία συνδρομή, έσωτερικού δρχ. 2000, έξωτερικού 20 \$ U.S.A. Η διευθύνσις επιφυλάσσει εις εαυτήν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμῃ κατὰ τὴν κρίσιν της οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελλία ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήνα, Ἀπρίλιος 1999

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΑΜΝΟΣ

Ἀπέδρασε καὶ πάλιν ἐκ τῶν «φυλακῶν ὑψίστης ἀσφαλείας» τοῦ Ἄστεως ὁ ἰσοδίτης καθηγητῆς Μ.Ε. κ. Κίμων. Παρὰ ταῦτα δὲν συνεκατελέγετο μεταξύ τῶν καταζητουμένων καθότι ἔντιμος καὶ ἀνεπίληπτος ὢν, ἀπλῶς ἐπωφελεῖτο τῆς δεκαπενθημέρου παύσεως τῶν μαθημάτων, λόγῳ διακοπῶν Πάσχα, προκειμένου νὰ μεταβῇ οἰκογενειακῶς εἰς τὴν γενέτειραν τῶν γονέων του, κατάφυτον καὶ ἤρεμον χωρίον τοῦ Μωρέως, διὰ νὰ ἑορτάσῃ παραδοσιακὴν Λαμπρὴν. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν τὸν ἀνέμενον ἐκεῖ προσφιλεῖς γέροντες γονεῖς, πρὸ πολλοῦ «αἰλιζόμενοι ἐν ἀγαθοῖς» εἰς τὴν χώραν τῶν μακάρων, διετήρει εἰς τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον ἐπεσκεπτετο κατὰ καιροῦς, τὸ πατρικόν του, μόνος κληρονόμος, καὶ δεσμοῦς μετὰ τῶν ὁμοχωρίων. Ὅπως κατ' ἔτος, ἀφικνεῖτο ἐκάστην φορὰν μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τῶν δύο ἀνηλικῶν τέκνων του ἐποχοῦμενος τοῦ ἰδιωτικοῦ τετρατόχου του τὰς πρώτας μεταμεσημβρινὰς ὥρας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Πρῶτον του μέλημα, ἅμα τῇ ἀφίξει του, ἡ παραλαβὴ τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ παρὰ τινος ποιμένος, ὅστις τοῦ ἐπρομήθευεν ὅ,τι καλύτερον ἐκ τοῦ ποιμνίου του, ὅπερ καὶ προσεκόμεζεν εἰς αὐτὸν ἐσφαγμένον καὶ καθαρὸν, ἀμειδόμενος γενναίως. Τὸ ἤξιζεν ὁμως τοῦτο. Καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν, ἤρχιζε μετὰ σπουδῆς τὴν προετοιμασίαν διὰ τὸν ὀβελίαν. Εἰς τὴν παρασκευὴν τούτου ἐπετηδεύετο ἰδιαίτερος μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ εὐχαριστήσεως, ὡς ἀληθῆς μαῖστωρ καὶ μερακλῆς. Δὲν περιωρίζετο εἰς τὰ γνωστὰ τοῖς πᾶσι περὶ τὴν προετοιμασίαν

καὶ καρύκειν αὐτοῦ μόνον. Γαστροφίλος καὶ λίχνος, γνώστης πολλῶν γαστρονομικῶν μυστικῶν μαγανειῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν γευστικῶν ἀπολαύσεων ἐνθερμος θιασώτης, προσέθετε καὶ ἄλλα τινὰ, καρυκεύων καὶ ἡδύων τὸ ἐψηνόμενον, ὥστε νὰ καθίσταται πᾶν ἀμβροσιῶδες. Κατεῖχε δὲ κάλλιστα καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς πυρᾶς καὶ τεμαχισθῇ ἐπιδεξίως. Ὅσον δὲ διὰ τὸ ρωμείκον κοκορέτσι του δὲν εἶχε τὸ ὁμοῖόν του. Ὅστις ἐδοκίμασεν ἐκ τῶν παρασκευασμάτων του ὡμολόγει ὅτι οὐδέποτε εἶχε γευθεῖ τι τὸ παρόμοιον. Καὶ κατεῖχεν οὕτως εἰς τὸν κύκλον του τὰ τσελεμέντια σκηπτρα ἐπιζήλως. Εἰς μάτην ἐζήτουν ὅπως τὸν μιμηθῶσι γνωστοὶ ἐντόπιοι ἢ καὶ ἐκ τοῦ Ἄστεως. Εἰς τῶν τακτικῶν προσκεκλημένων του εἰς τὴν πασχάλιον ὑπαίθριον τράπεζαν ἦτο ἀπὸ τριετίας καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου ἱερομόναχος πατὴρ Νίκων μεθ' οὗ εἶχε συνεδεθεῖ διὰ στενῆς φιλίας, συνεργήσαντος εἰς τοῦτο καὶ τοῦ κοινού θαυμασμοῦ ὃν ἀμφότεροι ἔτρεφον πρὸς τὴν ἀρχαιοελληνικὴν γραμματείαν. Καὶ ἡδολέσχουν ἡδυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἀνεξαντλήτου πλοῦτου της.

Μίαν Λαμπρὰν ὅπως περιέργως ὁ προσκεκλημένος μετὰ τῆς προβεθηκυίας τὴν ἡλικίαν μητρὸς του, μεθ' ἧς συνῶκει, παρακαθήμενος εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ κ. Κίμωνος, καὶ ἐνῶ ἐγεύοντο ὡς προδόρπιον προπίνοντες τὸ εὐγευστότατον κοκορέτσι του, ἐπαναλαμβανομένης τῆς εὐχῆς «καὶ τοῦ χρόνου», ὁ ἱερεὺς εἶπε χαμηλοφώνως εἰς τὸν φίλον του οἰκοδεσπότην ὅτι μᾶλλον διὰ τε-

λευταίαν φοράν συντρῶγον τὸ Πάσχα...

Ὁ φιλοξενῶν ἐξαφνισθεῖς, μᾶλλον δὲ θορυβηθεῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων, τὸν ἠρώτησεν ἐν ἀπορίᾳ:

-Διατί, πάτερ μου; Θεὸς φυλάξοι! Μήπως συνέβη κάτι ἀπὸ μέρους μου ποὺ σὲ προσέβαλε;

-Περίπου... ἀπήντησεν ἐκεῖνος αἰνιγματωδῶς.

-Μὰ τί ἀκριβῶς; Δὲν γνωρίζω... Εἶπέ μου!

Καὶ ὁ ἱερεὺς λαμβάνων σοβαρὸν ὕφος ἀντεῖπεν:

-Εἶναι ἡ τρίτη φορά ποὺ ἀποδέχομαι προθύμως καὶ εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησίν σου, ἐνῶ σὺ τοῦναντίον ἀρνεῖσαι ἐπιμόνως κάθε ἰδικήν μου πρόσκλησιν. Δὲν νομίζεις ὅτι αὐτὸ εἶναι προσβλητικὸ γιὰ μένα καὶ ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ ἀρνηθῶ ἄλλη πρόσκλησίν σου;

-Μὰ δὲν σὲ ἐννοῶ, πάτερ μου! Πότε μὲ προσεκάλεσες καὶ σοῦ ἀρνήθηκα; Μὰ οὔτε ποτὲ εἶχα τὴν ἀπαίτηση ἀπὸ ἕναν ἄγαμο κληρικὸ μὲ γερόντισσα μητέρα νὰ προσκληθῶ σὲ γεῦμα.

-Πότε; ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς... Γιὰ σκέψου, φίλε μου, ὀλίγον...

-Δὲν θυμοῦμαι... ἀπεκρίθη ὁ καθηγητὴς ἐν ἀμηχανίᾳ.

-Δὲν θυμᾶσαι... Μά, ἀγαπητέ μου, κάθε Ἄνσταση ἐπὶ τρία ἔτη σὲ καλῶ καὶ σὺ μοῦ στρέφεις τὰ νῶτα καὶ χωρὶς μάλιστα δικαιολογίαν ἀπὸ μέρους σου.

Ὁ καθηγητὴς μὲ διεσταλμένους ὀφθαλμούς, ἐν καταφανεῖ ἀπορίᾳ προσέβλεπε τὸν ἱερέα μὴ δυνάμενος νὰ εἶπη τι.

-Μὴν ἀπορεῖς, φίλε μου, συνέχισεν ἠρέμως ὁ ἱερεὺς. Ὅταν εὐθὺς μετὰ τὴν Ἄνσταση καλῶ ὅλους σας καὶ φυσικὰ τοὺς πρὸ ἀγαπητοὺς μου, νὰ παραμείνετε γιὰ νὰ παρακαθίσουμε ὅλοι μαζί στὸ τραπέζι τῆς ἀναστάσιμης Λειτουργίας, νὰ ἐντρυφήσουμε στὴν Τράπεζα τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως, νὰ γευθοῦμε τὸν «ἐνιαύσιον ἀμνόν», τὸν Χριστόν, ποὺ μᾶς προσφέρεται μὲ τὴν θεία Μετάληψη, καὶ κάποιοι ἀπὸ σᾶς ἀρ-

νοῦνται πεισματικὰ τὴν πρόσκληση, ἔχω ἤδη ἢ δὲν ἔχω δίκη νὰ φερθῶ κι ἐγὼ παρόμοια;

-Σὲ ἐνόησα, πάτερ μου, εἶπεν ὁ καθηγητὴς, ἀλλὰ βλέπεις τὸ ἔθιμο, ἡ συνήθεια, ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων... Ἔτσι κάναμε ἀπὸ μικρὰ παιδιά... Μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», στὴν ἐνορία μας, βγάξαμε ἀπὸ τὴν τσέπη τὸ κόκκινο αὐγὸ, τὸ τσουγκρίζαμε μὲ τοὺς ἄλλους, τὸ καθαρίζαμε καὶ τὸ τρώγαμε καὶ ὅπου φύγει-φύγει γιὰ τὸ σπίτι ποὺ μᾶς περιμένε ἡ ἀχιστὴ μαγειρίτσα...

-Τὸ ξέρω, βέβαια, ἀντεῖπε ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ σὺ μορφωμένος ἄνθρωπος, προοδευτικὸς, θὰ μένεις σ' ὅ,τι βρῆκες εἴτε σωστό, εἴτε ὄχι; Δὲν ἐκσυγχρονίζεσαι καὶ λίγο ὅπως τόσο ἄλλοι; Ξέρεις κάτι;

-Τί;

-Τὴν πρώτη χρονιά ποὺ ἦλθα σ' αὐτὸ τὸ εὐλογημένο χωριό, ἔκαμα τὴν πρόσκλησή μου στὸ ἐκκλησίασμα ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαῖων καὶ συνέχισα νὰ καλῶ ὅλη τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα... Εἶχα κάποια ἀνταπόκριση ἐνθαρρυντικὴ. Τὴν δευτέρῃ καὶ τρίτῃ χρονιά τριπλασιάστηκαν καὶ τετραπλασιάστηκαν. Τώρα ξεπερνοῦν τοὺς τριακόσιους, ὅπως βλέπω ἀπὸ τὰ αὐγά.

-Αὐγά; ρώτησε ὁ καθηγητὴς.

-Ναί! Ἀπὸ τὰ κόκκινα αὐγά ποὺ μοιράζουμε μαζί μὲ τὸ ἀντίδωρο σὲ ὄσους παραμένουν στὴν θεία Λειτουργία.

-Δὲν τὸ ἐγνώριζα αὐτό... Καὶ παραμένουν τόσοι;

-Καὶ βέβαια. Καὶ σιγά-σιγά πιστεύω πῶς κάποτε θὰ μένουν ὅλοι σχεδὸν γιὰτι ἀρχίζουν καὶ καταλαβαίνουν τὴν σημασία τῆς Λειτουργίας αὐτῆς. Καὶ δοκιμάζοντας τὴν χαρὰ τῆς γιὰ πρώτη φορά γίνονται πιά τακτικοί.

-Δηλαδή πρέπει νὰ κάθωμαι κι ἐγὼ μὲ τὴν οἰκογένειά μου;

-Αὐτὸ εἶναι δικό σου θέμα. Ὅσο ὅσο ἡ πρόσκληση εἶναι γιὰ ὅλους, ἰδιαίτερος γιὰ τοὺς καλοὺς μου φίλους ὅπως σύ...

Ἦκολούθησε μικρὰ σιωπή...

Εἶχεν ὡς ἀρχὴν τοῦ ὁ ἐφημέριος οὐδέ-

ποτε να διατάσσει και εξαναγκάσει εις ευσεβή συμπεριφοράν. Ἄπλως συνίστα και ἐπιοβλημάτιζεν τοὺς συνομιλητάς του ἐν τέχνῳ. Ἐρρηπτε τὸν καλὸν σπόρον και ἀνέμενεν ὅτι «οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός».

-Ἄς εἴμαστε καλά τοῦ χρόνου, εἶπεν ὁ καθηγητής, να συντρῶγομε και πάλιν μαζί! μὴ ἐκφράσας ἄλλο τι.

-Τὸ εὐχομαι! εἶπεν ὁ ἱερεὺς ἐννοῶν ὅτι θὰ ἀπεδέχεται τὴν πρόσκλησίν του ἐκεῖνος.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν διεχύθη ὑπὸ τῆς ἀπαλῶς πνεύσεως ἐαρινῆς πρωϊνῆς αὔρας, ἥτις ἔφερρεν ἐπὶ τῶν περυγῶν τῆς τὸ ἄρωμα τῶν κατανθίστων ἐσπεριδοειδῶν τοῦ κήπου, ἐν ἄλλο προκλητικὸν ἄρωμα, μεταλλαγέντος τοῦ διαθήματος τῆς πνοῆς τῆς ἐξαίφνης: τὴν εὐώδη κνίσσαν τοῦ ἐψηνομένου ἀμνοῦ, διεγείρουσαν ἔτι τὴν ὄρεξιν τῶν προσκεκλημένων.

-Ἔτοιμο! Ἄνεφώνησεν ὁ καθηγητής. Ἡ μοσκοβολία του και τὸ χρῶμα του τὸ προδίδουν!

Και ἠγέρθη τῆς θέσεώς του διὰ τὰ περραιτέρω. Οἱ ἀναμένοντες περὶς κατὰ μικρὰς συντροφίας προσκεκλημένοι του «*ὀρύσσοντες φρεάτια*», καιτοὶ τὸ κτῆμα εἶχεν ἐπαρκῆ ὕδρευσιν, διέκοψαν τὸ ἔργον των και ἤρχισαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον να προσέρχωνται πρὸς τὴν ἐστρωμένην ὑπαίθριον τράπεζαν, ὅπως λάβωσι θέσιν, τῆ συστάσει τοῦ οἰκοδεσπότη. Και ὁ παρὰ τοὺς πόδας τῶν δύο συνομιλητῶν ναχελῶς καθήμενος φύλαξ οὐλόθριξ, ὡς να ἀντελήφθη τί θὰ ἠκολούθη, ἤρχισε να κινή τὴν θυσανοειδῆ οὐρανὸν του οἰονεὶ εὐχαριστῶν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὴν ἐπικειμένην εὐωχίαν ἥτις τοῦ ἐπεφυλάσσετο ἐκ τῶν πλουσίων ὑπολειμμάτων τῆς τραπέζης.

Τεμαχισθέντος ἐπιτηδείως τοῦ ἀμνοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ, ἐκάθισαν ἅπαντες κύκλῳ τῆς μεγάλης τραπέζης, συγκειμένης ἐκ πολλῶν μικροτέρων, ὅ τε ἐφημέριος τοῦ χωρίου μετὰ τῆς γραίας μητρὸς του, ὁ οἰκοδεσπότης μετὰ τῆς οἰκοδεσποίνης και τῶν παιδαρίων του, ὁ ὄμορος πρὸς τὸ κτῆμα τοῦ

καθηγητοῦ γείτων, ὅστις εἶχε και τὴν ἐπιστασίαν τοῦ κτήματος ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, και τινες φίλοι, τακτικοὶ κατ' ἔτος συνδειτημόνες τῆς πασχάλιου ὑπαίθριου τραπέζης. Και εὐλογήσαντος τοῦ ἱερέως, μετὰ τὸν ἀπὸ κοινοῦ ψαλέντα ἐπινίκιον ὕμνον τῆς Ἀναστάσεως, ἤρχισαν να τρώγουν μετὰ καταφανοῦς ὀρέξεως εὐφραϊνόμενοι. Τὴν εὐφροσύνην ἐπέτεινε τὸ ἐκλεκτὸν γέννημα τῆς ἀμπέλου, ὅπερ ἐκόμιζεν ἐπὶ τυλῶδους δαμιζάνας ἐκάστοτε ὁ ἱερεὺς, ἀνακαλύψας τὸν ἀπαράμιλλον ἐν τῷ χωρίῳ παραγωγόν του, τὸ ὁποῖο ἐπεμελεῖτο μετὰ ἰδιαιτέρας τέχνης. Και ἐπεκράτησεν ἡ πασχάλιος ἀγαλλίασις εἰς τὴν τράπεζαν, ἀγαλλίασις και εὐφροσύνη ἦν κατ' ἐσοχὴν βιώνουν οἱ οἰκοῦντες ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὑπαίθρῳ ἐν ἣ συμπλέκεται εἰς ἐξαισίον σύμπλεγμα τὸ ἔαρ μετὰ τῆς Ἀναστάσεως συγχορευόντα και συμπανηγυρίζοντα τὴν «*ἐορτὴν τῶν ἐορτῶν*» μετ' ἐκείνων.

Τὴν ἐπομένην Λαμπρὰν, ἥτις δὲν ἤργησε να ἐπανέλθη, τοῦ παρεμβληθέντος χρόνου ἐν τῇ συνειδήσει τῶν συμπανηγυριστῶν διαβάντος «*ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθὲς*» και «*φυλακὴ ἐν νυκτί*» δὲν συνέτρωγον συνευφραϊνόμενοι ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ φιλάτου εἰς αὐτὸν καθηγητοῦ. Αἰτία τούτου, ὄχι ἡ ἀπόρριψις τῆς προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο ἀλλὰ τὸ ὅτι ὁ κύριος καθηγητής εὐρίσκετο «*ἐπὶ κλίνης ὀδύνης*» τῆς φυλακῆς τοῦ Ἄστεως, ἀναρρωνύων εὐτυχῶς ἐκ τινος τροχαίου ἀτυχήματος. Και ἐπληροῦτο τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ φίλου ἱερέως πέρυσι, κατὰ περίεργον ὄλως τρόπον, ὅτι δὲν θὰ συνέτρωγον τὸ ἐπόμενον Πάσχα μαζί, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλης αἰτίας ἢ ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐννοεῖ αὐτός. Τὸ ἀπροσδόκητον ὀδυνηρὸν συμβὰν ἀπήτησε τὴν ἐπομένην, ἐπικειμένης μιᾶς ἐπεμβάσεως, και μίαν τοῦλάχιστον φιάλην αἵματος τῆς σπανιωτέρας ὁμάδος εἰς ἣν ἀνήκεν ὁ καθηγητής.

Ἦτο ἡ προτελευταία ἐβδομάς πρὸ τοῦ Πάσχα ὅτε ὁ ἱερεὺς κατελθὼν ἐκτάκτως εἰς

τὸ Ἄστου διὰ τινος λειτουργικὰς ἀνάγκας τοῦ ναοῦ του καὶ τινος προσωπικὰς, ἀνεζήτησεν ἀπὸ τηλεφώνου τὸν φίλον του, πληροφορηθεὶς τὸ συμβάν. Ἦτο ἡ ἐπομένῃ τοῦ ἀτυχήματος. Καὶ ἔσπευσε μετὰ τοῦτο ὅπως τὸν ἐπισκεφθῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Μαθὼν ὅτι ἐζητεῖτο μία τοῦλάχιστον φιάλη αἵματος τῆς σπανίας ἐκείνης ομάδος, ἔδωκεν ἀμέσως καθότι κατ' εὐτυχή σύμπτωσιν ἦτο τῆς ομάδος ἐκείνου!

Ἡ ὀδυνηρὰ περιπέτεια τοῦ καθηγητοῦ παρήλθεν «*θαῖττον ὡς νεφύδριον*», μὴ ἀφήσασα δυσάρεστα κατάλοιπα, ἀποκατασταθείσης πλήρως τῆς ὑγείας του. Καὶ τὴν μεθεπομένῃ Λαμπράν, ἥτις δὲν ἤργησε νὰ ἔλθῃ -πόσον συντόμως ρεεὶ ὁ χρόνος!- συνέντρωγον μετὰ πλείστης ὄσης εὐθυμίας καὶ ὀρέξεως συγκαίροντες καὶ συνευφραϊνόμενοι ἐπὶ τῇ διπλῇ Ἀναστάσει, καίτοι ὁ ἱερεὺς ἐνδομύχως ἔχαιρεν ἐπὶ τριπλῇ Ἀναστάσει...

Διαρκούσης τῆς πασχαλίου εὐωχίας εἶπεν στιγμὴν τινα ὁ καθηγητὴς εἰς ἐξομολογητικὸν τόνον ἐνισχυόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ ἀκράτου πότου:

-Πάτερ μου, σοῦ ὀφείλω τὴν ζωὴν μου...

-Ὅχι δά! Ἀπήνησεν ὁ ἱερεὺς. Τὴν ζωὴν μας ὅλοι ὀφείλομεν εἰς τὸν Ζωοδότην Κύριον.

-Μὰ ἐκείνη σου ἡ προσφορὰ πέρυσι, τέτοιον καιρὸ, στάθηκε καθοριστικὴ τῆς ὑγείας μου στὴν πρὸ κρίσιμη στιγμή. Μύριες ὄσες εὐχαριστίες!

-Παρακαλῶ, ἀδελφέ μου. Ἐκαμα τὸ χρέος μου. Μὴν ἀναφέρεσαι πιά σ' αὐτό...

-Δὲν μπορῶ! Γιατί, ὄχι μόνο μὲ ἔσωσε ἀπὸ τὸν μεγάλο κίνδυνον τῆς ὥρας ἐκείνης ποὺ δὲν θρῖσκόταν αἷμα τῆς ομάδος μου, ἀλλὰ μὲ ἔκαμε νὰ πιστέψω βαθιὰ τὰ ὅσα μοῦ ἔλεγε ἀπαντώντας στὶς ἀπορίες μου καὶ τὶς ἀντιρροήσεις μου... Καὶ περισσότερον νὰ ἀποδεχθῶ οἰκογενειακῶς τὴν πρόσκλησίν σου, τὴν περασμένη νύκτα! Σὲ εὐχαριστῶ.

-Δὲν χρειάζεται, φίλε μου. Ἐπαναλαμβάνω, τὸ χρέος μου ἔκαμα. Λησμονήσέ το! Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ θὰ ἤθελα νὰ μὴ λησμονήσης εἶναι κάποια ἄλλη σωτήρια μετὰγγιση αἵματος, ποὺ δέχθηκες σὺ καὶ ἡ οἰκογένειά σου ἀπὸ τὰ χέρια μου, μὲ τὸ νὰ ἀποδεχθῆς τὴν πρόσκλησίν μου χθὲς τὴν νύκτα. Αὐτὴν νὰ θυμᾶσαι εὐγνώμονα πάντα. Καὶ νὰ τὴν ἀνανεώνης. Εἶναι ἡ μετὰγγιση ποὺ ἔχομε ἀνάγκη συχνά-πυκνά. Καὶ μᾶς προσφέρεται ἀπὸ τὸν νικητὴ τοῦ θανάτου μὲ τόση ἀγάπη καὶ πλημοσινή!

Τὸ πρόσωπο τοῦ καθηγητοῦ ἐφαιδρύνθη καὶ κατένευσε δι' ἑλαφρῶς ἐπιβεβαιωτικῆς κινήσεως τῆς κεφαλῆς. Οἱ συνδαιτυμόνες διακόψαντες τὰς συνομιλίας των ἤκουον τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως...

Τὴν σιωπὴν διεδέχθη καὶ πάλιν ἡ εὐθυμία διαρκέσασα μέχρι τῶν ἀπογευματινῶν ὥρῶν, ὅτε τοῦ ἡλίου κατερχομένου πρὸς τὴν δύσιν του, ἐπέπεσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν συνεωχουμένων αἱ πρῶται πυκναὶ σκιά ἐκ τῶν εὐσκιοφύλων πορτοκαλεῶν καὶ ἤρχισεν ἡ ἀπογευματινὴ ψύχρα νὰ γίνεται αἰσθητή.

Ἐπιστρέψας μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὁ καθηγητὴς εἰς τὴν φυλακὴν του ἐθελοντικῶς, ὅπως τινὰ ἐθισθέντα εἰς τὸν ἐθελούσιον περιορισμὸν ἐν τῷ πολυτελεῖ κλωβῷ των ὠδικὰ πτηνά, δηλονότι τὴν ἀσφυκτιῶσαν καὶ μεμολυσμένην μεγάλωπολιν καὶ ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν συναδέλφων του πῶς ἐπέρασεν τὸ Πάσχα ἐκείνον, ἀπήντα περιχαρῆς: «*Τόσον ὁμορφα ὅσον ποτὲ ἄλλοτε*», ἐκφράζων τὴν νέαν του ἐμπειρίαν. Καὶ ἔπαυσε πλέον νὰ συμμερίζεται τὰς ἀπόψεις ἐνίων ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς πλήξεως τῶν ἐορτῶν καὶ τῆς μελαγχολίας ἢ ὅποια τὰς ἀκολουθεῖ.

ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΣ Ι. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

**ΜΟΛΙΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ
ΣΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ**

Η. Δ. ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ

“Έξι βιογραφίες συγχρόνων κορυφαίων διανοουμένων.

ΠΗΓΗΣ ΚΟΡΟΒΕΣΗ - ΠΟΡΦΥΡΗ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΜΕ ΑΓΑΠΗ

“Ένα δοήθημα για κάθε Έλληνα γονιό και κάθε άτομο που ασχολείται με παιδιά.

**Έκδόσεις «Η Δαμασκός»
Καρύτη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283**

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Κατάλογος τῶν βιβλίων πὸν ὑπάρχουν σήμερα

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄ 1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για ἀγόρια ἀπὸ 16 ἐτῶν καὶ ἄνω) 1500
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ.....	100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 1000
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΑΡΜΟΝΙΑ 1000
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 500
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 500
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 800

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο 32 23 560.